

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
Факультет іноземних мов**

Кафедра англійської мови та літератури

**Формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших
класів середньої школи за допомогою автентичних відео-матеріалів
(TED-talks)**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 507 групи

Клим О.

Керівник:

к.п.н., доц. Шиба Альона Василівна

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № ____ від _____ 2023 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Єсипенко Н.Г.

Чернівці – 2023

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ О. Клим

АНОТАЦІЯ

Клим О. Формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів середньої школи за допомогою автентичних відео-матеріалів (TED-talks). Кваліфікаційна робота: рівень вищої освіти – другий (магістерський). Чернівці, 2023. 80 с.

У дипломній роботі досліджено особливості формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів за допомогою автентичних відео-матеріалів.

У першому розділі розглянуто поняття англомовної КА, визначено вікові та психологічні особливості її формування в учнів старших класів, а також описано автентичні матеріали як засіб формування КА.

У другому розділі визначено основні етапи формування компетентності в аудіюванні, розглянуто основні труднощі аудіювання учнів старшої школи та шляхи їх подолання. Також проаналізовано чинні освітні вимоги щодо формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів.

Третій розділ присвячено дослідженню ефективності автентичних відео-матеріалів TED-talks в процесі формування компетентності в аудіюванні учнів старших класів.

Ключові слова: англомовна компетентність в аудіюванні, учні старших класів, автентичні тексти, TED-talks.

ABSTRACT

Klym O. Formation of English language competence in listening of senior high school students using authentic video materials (TED-talks). Qualification work: level of higher education - second (master's). Chernivtsi, 2023. 80 p.

The thesis examines the peculiarities of the formation of English language competence in listening of high school students with the help of authentic video materials.

In the first chapter, the concept of competence in listening is considered, the age and psychological features of its formation in high school students are determined, and authentic materials are also described as a means of CL formation.

In the second chapter, the main stages of the formation of competence in listening are determined, the main difficulties of listening for high school students and ways to overcome them are considered. The current educational requirements for the formation of English language competence in listening of high school students are also analyzed.

The third chapter is devoted to the study of the effectiveness of authentic video materials of TED-talks in the process of forming the listening competence of high school students.

Keywords: English listening competence, high school students, authentic texts, TED-talks.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

КА/АК – компетентність в аудіюванні/аудитивна компетентність

ІМ – іноземна мова

ЗЗО – заклади загальної середньої освіти

СК – старші класи

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1. Теоретико-методичні основи дослідження.....	9
1.0. Вступні зауваження.....	9
1.1. Поняття англомовної компетентності в аудіюванні.....	9
1.2. Вікові та психологічні особливості формування компетентності в аудіюванні учнів старших класів.....	14
1.3. Автентичні матеріали як засіб формування англомовної компетентності в аудіюванні.....	21
Висновки до Р 1.....	26
Розділ 2. Особливості формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів.....	27
2.0 Вступні зауваження.....	27
2.1. Етапи формування К в аудіюванні.....	28
2.2. Труднощі аудіювання учнів СШ та шляхи їх подолання.....	31
2.3. Чинні освітні вимоги щодо формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів.....	38
Висновки до Р 2.....	40
Розділ 3. Апробація ефективності автентичних відео-матеріалів TED-talks в процесі формування АК в учнів СК.....	42
3.0 Вступні зауваження.....	42
3.1. Організація та проведення пробного навчання.....	47
3.2. Інтерпретація результатів пробного навчання.....	61
Висновки до Р 3.....	64
Висновки.....	66

Список використаних джерел.....70

Додатки.....77

ВСТУП

Актуальність теми. Важливою складовою системи сучасної шкільної освіти є вивчення іноземної мови як невід'ємного елемента загальнолюдської культури, що розширює та збагачує світогляд громадянина, почуття мови та мовне багатство, що включає людину у світову освітню систему. Вивчення іноземних мов дає можливість розширити картину світу учня, створену з допомогою рідної мови, познайомитися з іншомовною культурою, набути фундаментальних знань через іноземну мову, що вивчається, оволодіти іншомовною мовою на рівні, необхідному для задоволення потреб людини та характеру її діяльності. Багато учнів бачать метою вивчення іноземної мови її оволодіння, тобто можливість спілкуватися цією конкретною мовою. Основу спілкування, з якої починається процес усної комунікації, становить аудіювання іноземної, а саме сприйняття і розуміння її на слух. Зважаючи на це, нормативні освітні документи однією із вимог до навчання мови ставлять оволодіння учнями компетентністю в аудіюванні.

Компетентність в аудіюванні, її складові та етапи її формування в методичній науці вивчена досить ґрунтовно, про що свідчать численні праці зарубіжних науковців: Дж. Хармера, Л. Лієра, М. Перді, А. Волвіна та ін., у яких звернено увагу на важливість аудіювання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності.

Загалом, аналіз літератури засвідчує достатній рівень вивчення теми, зокрема єдність методистів щодо поняття компетентність в аудіюванні, її структури, етапів її формування, психологічних та фізіологічних основ формування цієї компетентності. Тому ці аспекти стануть основою теоретичної частини дипломної роботи. Не вивченими до кінця залишаються способи формування КА, а також засоби навчання, які при цьому можна використовувати. Чимало науковців звертають увагу на необхідність поряд із традиційними методами та засобами використовувати новітні, інтерактивні задля привернення уваги учнів, підвищення інтересу до навчання тощо.

Більшість методистів підкреслюють важливість використання автентичних матеріалів як засобів формування КА (А. Мартінез, А. Волвін, О. Бігич та ін.).

З розвитком новітніх технологій доступними стали різноманітні автентичні аудіотексти, які можна перетворити на засоби навчання, цікаві учням. Якщо ми говоримо про старші класи, то для них одним із засобів можуть стати відео TED-talks, які є надзвичайно популярними серед сучасної молоді. Раніше TED-talks зосереджувалися на технологіях і дизайні. Пізніше компанія розширила свою перспективу, включивши розмови на багато наукових, культурних, політичних, гуманітарних і академічних тем.

Оскільки наукових досліджень, присвячених не лише опису методики використання, але й апробації ефективності використання автентичних відео-матеріалів TED-talks в процесі формування КА на сьогодні немає, то це підтверджує актуальність обраної теми дипломної роботи.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної компетентності учнів в аудіюванні.

Предмет дослідження – автентичні відеоматеріали TED-talks як умова формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів.

Мета роботи – дослідити особливості формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів середньої школи за допомогою автентичних відео-матеріалів (TED-talks).

Завдання дослідження:

- дослідити поняття англомовної компетентності в аудіюванні;
- визначити вікові та психологічні особливості формування компетентності в аудіюванні учнів старших класів;
- розглянути автентичні матеріали як засіб формування англомовної компетентності в аудіюванні;
- описати етапи формування компетентності в аудіюванні;
- визначити труднощі аудіювання учнів старшої школи та шляхи їх подолання;

- описати чинні освітні вимоги щодо формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів;
- здійснити опис організації та проведення пробного навчання з використанням автентичних відео-матеріалів (TED-talks);
- здійснити інтерпретацію результатів пробного навчання та визначити його ефективність.

У процесі роботи використовувалися **методи** науково-педагогічних досліджень, адекватні меті й завданням:

- *теоретичні*: теоретичний аналіз психолого-педагогічних джерел, аналіз, синтез, описовий метод;
- *емпіричні*: педагогічне спостереження, тестування.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше досліджено ефективність TED-talks у формуванні КА в учнів старших класів, а також розроблена авторська система вправ і завдань для формування КА в учнів старших класів на матеріалі відео TED-talks, яка передбачає зв'язок з темами уроків, що вивчаються в 10-11 класах на уроках англійської мови.

Теоретичне значення дослідження полягає в узагальненні державних та європейських рекомендацій щодо компетентності в аудіюванні, особливостей її формування і розвитку, а також в узагальненні передового психолого-педагогічного досвіду щодо використання автентичних англомовних текстів у процесі її формування.

Практичне значення роботи проявляється в тому, що дані проведеного дослідження можна враховувати при розробці планів-конспектів уроків з англійської мови для учнів старших класів. Висновки та результати дипломної роботи можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти у процесі викладання навчальних курсів, слугувати вихідним матеріалом для розширення змістового наповнення навчальних дисциплін «Методика навчання англійської мови», «Педагогіка», «Психологія (вікова психологія)».

Структура дослідження зумовлена її метою та науковими завданнями. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури і додатків. Загальний обсяг роботи – 78 сторінок. Список літератури нараховує 78 джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.0. Вступні зауваження

Розділ присвячено теоретико-методологічним аспектам дослідження, а саме визначенню основних понять дослідження, зокрема поняття компетентності, англомовної компетентності в аудіюванні, опису структури КА, а також поняття аудіювання та його особливостей. У розділі також описано вікові та психологічні особливості формування компетентності в аудіюванні учнів старших класів, які є необхідними для розуміння при подальшому побудові власної методичної системи формування КА. Також у розділі розглянуто питання автентичних матеріалів як засобу формування англомовної компетентності в аудіюванні, а саме визначено поняття автентичності, наведено відмінності автентичних матеріалів від неавтентичних, а також визначено їх переваги і недоліки.

1.1. Поняття англомовної компетентності в аудіюванні

Серед досліджень українських вчених варто виділити численні праці О. Бігич [5; 6; 7; 8], у яких охарактеризовано іншомовну аудитивну компетентність, цілі її формування в учнів початкової, основної і старшої школи. Виокремлено складники компетентності в аудіюванні, визначено етапи формування аудитивної компетентності та вправи для її формування, охарактеризовано засоби формування іншомовної компетентності в аудіюванні та способи контролю рівня її сформованості.

У ґрунтовній дисертації В. Черниш [28] визначено поняття та складові аудитивної компетентності, прописано етапи її формування, показано способи її формування з використанням аудіокнижок художніх творів.

Серед досліджень варто згадати також окремі статті. Це, зокрема, стаття Г. Пристай [21], у якій підкреслено, що задля адекватного формування

компетентності в аудіюванні необхідно брати до уваги механізми цього процесу, серед яких мовленнєвий слух, антиципація, артикулювання та пам'ять та зважати на суб'єктивні й об'єктивні чинники, як-от, умови сприймання аудіоповідомлення, його мовні характеристики й зміст, індивідуально-психологічні особливості самого слухача та фактор вмотивованості.

У статті Л. Власенко, В. Мірочник [10] аналізуються основні особливості аудіювання, які є важливою складовою мовленнєвої діяльності; акцентується увага на необхідності та способах розвитку аудіювання при вдосконаленні комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів.

У праці О. Найдеш та А. Білокопити [20] автори при розробці завдань для формування компетентності в аудіюванні задіяли актуальні інтерактивні сайти та YouTube канали, що пропонують навчально-методичний матеріал і аудіо-зразки відповідно до теми заняття та рівня володіння іноземною мовою.

Відповідно до сучасних освітніх стандартів процес навчання у старших класах має розглядатися з погляду успішності формування в учнів низки компетентностей. Це стосується і уроків іноземної мови: «Базовий загальноосвітній рівень передбачає оволодіння учнями іншомовним досвідом, який забезпечує сформованість у них іншомовної комунікативної компетентності на рівні незалежного користувача» [19, с. 4]

Насамперед коротко охарактеризуємо поняття компетентності, яке згідно зі словником іноземних слів означає поінформованість, обізнаність, авторитетність [26, с. 282].

Компетентність як характеристика зі значенням «компетентний» передбачає таке розуміння: «1) той, хто має достатні знання в будь-якій галузі; хто щось добре знає; який базується на знаннях; кваліфікований; 2) хто має певні повноваження» [27, с. 250].

Компетентність – це «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських

якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні освіти» [15].

О. Марущак визначає це поняття так: «Компетентність – це інтегрована якість особистості, здатність продуктивно виконувати діяльність у певних соціально-значущих сферах, на основі здобутих знань, умінь, навичок, досвіду, ставлень та цінностей» [16, с. 101].

Компетентність – це заздалегідь визначена вимога до підготовки людини (щодо її характеристик чи потенційних здібностей), знань та досвіду людини в певній галузі; компетентність – це також оволодіння певною компетенцією, що виявляється в конструктивній діяльності; компетентність – це якість, яка інтегрує особисті знання, вміння, навички, досвід та якості.

Компетентність в аудіюванні є важливою складовою іноземної комунікативної компетентності, формування якої – основне завдання школи.

Компетентність в аудіюванні (КА) – це здатність слухати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і типів з різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого та непрямого спілкування [5, с. 19].

Незважаючи на певну різницю у визначеннях, усі вчені сходяться на думці, що КА передбачає набуття певного комплексу умінь, навичок, знань і комунікативних навичок і ґрунтується на їх складній та динамічній взаємодії. Розглянемо детальніше складові компоненти цієї компетентності.

Погоджуємось із думкою О. Бігич, яка відзначає, що складовими КА є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності. Перший компонент КА – мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаторні навички. **Навички компенсаторні** включають:

- вміння виділяти головне в аудіотексті та прогнозувати його зміст;
- вміння вибирати головне, не звертаючи уваги на другорядне;
- здатність вибірково розуміти необхідну інформацію прагматичних текстів на основі лінгвістичних домислів, контексту;

- здатність ігнорувати не суттєвий для розуміння невідомий мовний матеріал тощо [5, с. 19].

Мовленнєві навички:

- фонетичні навички сприймання та розпізнавання окремих звуків та їх сполучень у мовленнєвому потоці, а також різних інтонацій;

- лексичні навички розпізнавання звукових образів лексичних одиниць та їх безпосереднього розуміння;

– граматичні навички розпізнавати на слух граматичні форми та передбачати синтаксичні конструкції [5, с. 20].

Комунікативні здібності аудіювання включають адекватну реакцію слухача на пропозиції інших; вміння слухати, не перебиваючи партнера, враховувати почуте; цінувати співрозмовника незалежно від ступеня прихильності до нього, визнавати його достоїнства; орієнтуватися в ситуації спілкування тощо [5, с. 20].

Ще одна складова КА – ***декларативні та процедурні знання***. Прикладами декларативних знань є знання мови (фонемі, інтонації, лексичні одиниці, граматичні структури тощо) та знання країни (культури країни мови, яка вивчається, особливо базові знання). Наприклад, процедурні знання можуть включати соціокультурні знання, особливо мовленнєву та немовленнєву поведінку носіїв ІМ у процесі слухання.

Значну роль у формуванні КА відіграють також ***навчальні вміння***, особливо використання електронних засобів навчання, та ***організаційні вміння***, наприклад вміння самостійного навчання.

Отже, компетентність в аудіюванні у загальному вигляді можна визначити як оволодіння навичками з аудіювання. Тут варто окремо охарактеризувати аудіювання як вид мовленнєвої діяльності.

По-перше, аудіювання – це окремий вид іншомовної мовленнєвої діяльності, наприклад, прослуховування оголошень, лекцій, новин, радіо- і телепередач, розмов по телефону, виступів акторів тощо. Аудіювання також є частиною діалогічного мовлення. У навчальному процесі з ІМ в ЗЗСО

аудіювання також є засобом навчання, наприклад, коли вчитель пояснює новий матеріал, дає вказівки для виконання вправ тощо.

Методисти С. Дж. Уолвін та А. Д. Коаклі описують аудіювання як процес сприйняття, концентрації уваги та визначення значення усних та зорових стимулів [76].

М. Педі та Дж. Рубін незалежно один від одного виділяють активний характер аудіювання, називають його активним і динамічним процесом концентрації уваги, сприйняття, інтерпретації, запам'ятовування та реакції на виражені (вербально та невербально) запити, проблеми та зовнішню інформацію з метою зрозуміти, що відбувається в даний момент, що намагається висловити мовець [64; 68].

Незалежно від різних точок зору на визначення поняття аудіювання, ми приходимо до висновку, що всі дослідники згодні з тим, що аудіюванням є активний мовний процес, націлений на розпізнання, сприйняття, розуміння та інтерпретацію звукового повідомлення, що надходить. Основою аудіювання виступає мотив реципієнта зрозуміти і щоб зрозуміли його.

Визначальними ознаками аудіювання як окремого виду мовленнєвої діяльності є такі:

1. Аудіювання за характером мовленнєвого спілкування належить, як і говоріння, до усних видів мовленнєвої діяльності (на відміну від її писемних видів – читання та письма);

2. За своєю роллю в комунікативному процесі аудіювання (разом з читанням) є реактивним видом мовленнєвої діяльності (на відміну від її початкових видів – говоріння та письма);

3. Аудіювання (поряд із читанням) є рецептивним видом мовленнєвої діяльності (на відміну від її продуктивних видів – говоріння та письма), що базується на його спрямованості на отримання та обробку інформації;

4. Форма процесу аудіювання – внутрішня, невиражена (на відміну від говоріння та письма, які актуалізуються зовні). Об'єктом прослуховування є

чужа думка, яка закодована в звуковому повідомленні і яку необхідно розпізнати;

5. Продуктом аудіювання є умовивід, результатом є розуміння сприйнятого змісту та мовленнєвої/немовленнєвої поведінки слухача, який вміє вербально реагувати на почуте та може запам'ятати почуту інформацію до моменту, коли він потребує цього. На відміну від аудіювання, слухання – це лише акустичне сприйняття звукоряду без розуміння його змісту [5, с. 20].

Отже, оволодіння навичками аудіювання, які передбачають здатність слухати і розуміти автентичні тексти, складає компетентність в аудіюванні. До структури КА входять компенсаторні навички, мовленнєві навички, комунікативні здібності, декларативні та процедурні знання, а також навчальні та організаційні вміння.

1.2. Вікові та психологічні особливості формування компетентності в аудіюванні учнів старших класів

Відзначимо, що компетентність в аудіюванні передбачає різні рівні, залежно від етапу навчання. Ці рівні визначаються не лише залежно від наявного рівня знань, умінь і навичок, а й залежно від вікових та психофізіологічних можливостей учнів.

У старших класах навчаються учні 15-18 років. Цей віковий період називається юністю [4]. Юнацький вік є переломним у житті та свідомості людини. У цей час відбувається великий спектр фізіологічних змін у тілі людини, змінюється і соціальна роль, проте найбільші зміни у психічному розвитку.

Як відзначає О. Бігич, психофізіологічними механізмами аудіювання є мовний (інтонаційний і фонематичний) слух, антиципація (або ймовірне передбачення), пам'ять і артикуляція (або внутрішнє мовлення). У реальному спілкуванні механізми слухання працюють майже синхронно. Мовленнєвий слух складається з інтонаційного та фонематичного слуху. Інтонаційний слух – це здатність сприймати інтонаційну структуру фрази та правильно

співвідносити її з інтонаційним варіантом, мовленнєвий слух – здатність розрізняти звуки мови та ототожнювати їх із відповідними фонемами. Завдяки мовному слуху слухач розпізнає знайомі образи в потоці мови. Мовний слух забезпечує сприйняття розмовної мови, поділ її на значущі синтагми, фрази, слова. Таке виділення одиниць сприйняття, їх диференціація та розпізнавання характерних ознак можливе лише за достатнього рівня сформованості в учнів мовленнєвого слуху [6]. На старшому етапі навчання мовленнєвий слух набуває найвищого рівня свого розвитку порівняно із попередніми етапами навчання.

Механізм антиципації (або імовірнісного передбачення) дає можливість передбачити його кінець з початку слова, фрази, речення, виразу чи тексту. Розрізняють структурне, мовне та семантичне передбачення слова. Таким чином, слова не існують у пам'яті ізольовано, а утворюють систему лексико-семантичних відношень. Саме ці взаємозв'язки визначають характер структурного прогнозування. При цьому кожне слово має певний спектр сполучуваності. Поява кожного нового слова істотно обмежує можливість використання інших слів. Те ж саме і з граматичними структурами. Чим більший обсяг семантичного поля, тим сильніші лексико-граматичні здібності, тим краще слухач знає типові мовленнєві ситуації та власні зразки мовлення, тим легше розпізнає їх на слух. Лінгвістичне передбачення підтримується семантичним передбаченням і навпаки. Прогнозуючи зміст висловлювання, слухач спирається на мовні та немовні фактори: контекст, мовленнєві ситуації, характеристики мовця, його мовленнєвий досвід тощо. Розвиток прогнозування пов'язаний не тільки з мовною підготовкою учнів, а й з їх життєвим досвідом, умінням переносити в ІМ уміння і навички, вироблені в рідній мові [6].

О. Бігич підкреслює, що як ідентифікація, так і прогнозування здійснюються лише на основі механізму довготривалої пам'яті. Завдяки йому слухач порівнює вхідні мовні сигнали зі стереотипами, які існують у його свідомості. Залежно від того, чи зберігаються в довготривалій пам'яті слухача

певні зразки мовлення, він сприймає мовну інформацію як знайому чи незнайому. Інший вид слухової пам'яті – короткочасна пам'ять, яка зберігає отриману на слух інформацію протягом 10 секунд. За цей час вибирається найважливіше для слухача на момент виступу. Інший вид слухової пам'яті – робоча пам'ять – зберігає сприйняті слова і фрази в свідомості слухача на час, необхідний для розуміння фрази або повного фрагмента. Ця пам'ять здатна зберігати інформацію набагато довше 10 секунд. Робоча пам'ять працює найефективніше за наявності вказівок пам'яті: мовленнєве завдання забезпечує міцніше запам'ятовування інформації. Відповідно, чим краще розвинена оперативна пам'ять, тим більше обсяг одиниці сприйняття. Якщо інформація сприймається великими блоками, то на її обробку витрачається менше часу і процес аудіювання проходить успішніше [7]. Відзначимо, що в юнацькому віці пам'ять розвинена уже досить добре, і всі три зазначених види пам'яті, необхідні для аудіювання, розвинені досить добре. Юнак починає свідомо застосовувати деякі прийоми запам'ятовування та пригадування, збільшується кількість сприйманого матеріалу та швидкість запам'ятовування та відтворення. Словом, спостерігаються значні кількісні зміни пам'яті. У запам'ятовуванні матеріалу дедалі більшого значення набуває опосередковане запам'ятовування через слово. Підвищується роль другої сигнальної системи, про що свідчить відносне збільшення кількості абстрактного матеріалу, що запам'ятовується, порівняно з конкретним [14]. Це важливо для аудіювання.

Таким чином, формування компетентності в аудіюванні учнів старших класів має свої психологічні особливості, оскільки на цьому етапі навчання розвивається не лише мовна, але й когнітивна, соціальна та психологічна сфери особистості. Ось деякі ключові аспекти цього процесу:

1. Активізація когнітивних здібностей: у старших класах учні мають більше розвинені когнітивні здібності, такі як аналітичність та критичне мислення. Вчителі повинні спрямовувати їх на розуміння складних лінгвістичних конструкцій, вибіркоче слухання та розпізнавання інтонації.

2. Розвиток сприйняття звуків та інтонацій: учні старших класів мають здатність краще сприймати інтонації та різноманітні звуки. Заняття повинні включати в себе різні аудіоматеріали з реальними діалогами, розмовами тощо для розвитку навичок розрізнення звуків.

3. Формування лінгвістичного слуху: учні повинні розвивати лінгвістичний зір, тобто здатність сприймати інформацію через слух, аналізувати її та відтворювати. Це може бути досягнуто за допомогою різноманітних вправ на розуміння текстів, аудіокниг, інтерв'ю тощо.

4. Адаптація до різноманітних лінгвістичних стилів: у старших класах важливо навчати учнів розрізняти різні лінгвістичні стилі, такі як формальний та неформальний, науковий та публіцистичний. Це допоможе їм краще розуміти різні ситуації спілкування.

5. Розвиток слухової пам'яті: формування аудіовальних навичок також включає в себе розвиток слухової пам'яті. Учні повинні навчатися розпізнавати та утримувати інформацію, яку вони почули, для подальшого використання.

6. Використання сучасних технологій: залучення сучасних технологій, таких як аудіо- та відеоматеріали, мобільні додатки, вебінари тощо, може стати ефективним засобом навчання аудіювання у старших класах, оскільки це привертає увагу та надає реальність навчальному процесу.

Враховуючи ці психологічні аспекти, вчителі можуть оптимізувати навчання аудіювання, створюючи структуровані та цікаві уроки, які враховують різні стилі навчання та індивідуальні особливості учнів старших класів.

Загалом, вважаємо, що психологічні особливості учнів старшої школи, зокрема такі як високий рівень довільної уваги, розвиток пам'яті та інтенсивне інтелектуальне дозрівання, дозволяють учням ефективно виконувати завдання, які передбачають аудіювання автентичних текстів.

1.3. Автентичні матеріали як засіб формування англомовної компетентності в аудіюванні

Текстовий матеріал в даний час залишається головним джерелом отримання знань. В процесі викладання англійської мови, у тому числі при формуванні КА, велику роль відіграє навчання на матеріалі оригінальних, автентичних текстів. Так, у Навчальній програмі з іноземних мов серед інших визначено такі завдання навчання англійської мови в 10-11 класах: розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту [19, с. 4]. У Загальноєвропейських рекомендаціях також відзначена актуальність читання та слухання «немодифікованих, неградуйованих, автентичних текстів» [14].

В лінгводидактиці існує проблема визначення сутності автентичного матеріалу, зокрема того, які матеріали можуть бути визнані автентичними, і більшість вчених говорять переважно про автентичні текстові матеріали. Так, наприклад, Р. Джордан в розгляді автентичних текстів визначає їх як тексти, запозичені з комунікативної практики носіїв мови [48]. На противагу Д. Хафакер, розглядаючи способи пізнання іншомовної культури, включає в число автентичних матеріалів справжні твори літератури, музику, фольклор, твори образотворчого мистецтва [47]. Також ним виділяється окрема група прагматичних матеріалів, які обслуговують побутову сторону життя суспільства (оголошення, анкети, вивіски, етикетки, меню, рахунки, карти, рекламні банери та ін.), до їх числа можуть бути віднесені різні аудіовізуальні матеріали, в тому числі інформаційні теле- і радіопрограми, прогнози погоди, оголошення в місцях загального користування (вокзали, аеропорти). У рамках нашого дослідження, однак, нас цікавить виключно автентичний текст.

Д. Хармер під автентичним текстом розуміє текст, написаний для носіїв мови носіями цієї мови [46, с. 146]. Одночасно з ним К. Морроу розглядає автентичний текст як приклад живої мови; автентичний текст являє уривок мови, створений в усній або письмовій мові для реального реципієнта

з метою передачі тієї чи іншої інформації [59, с.13]. На відміну від Д. Хармер і К. Морроу, Д. Нунан розглядає не тільки автентичні тексти, а й інші матеріали, стверджуючи, що «будь-який матеріал, створений не з метою вивчення мови, може вважатися автентичним» [60, с. 54] .

Крім цього, всіма методистами виділяються основні відмінності автентичних текстів від неавтентичних (табл.1).

Таблиця 1. [46]

Основні відмінності автентичних і неавтентичних текстів

	Автентичні тексти	Неавтентичні тексти
Мета створення тексту	Реальна іншомовна комунікація	Освітня мета
Направленість	Розвиток комунікативних здібностей	Закріплення мовних форм і структур
Мовна складова	Еліптичні речення, паузи, кліше тощо	Стандартизована мова
Джерела	Оригінальні іноземні джерела	Спеціально підготовлений матеріал

Узагальнюючи всі перераховані визначення автентичних текстів, можна сказати, що автентичні тексти – це тексти, які створені носіями мови для носіїв мови, представлені на мові носіїв в текстовому або аудіо форматі.

Використання автентичних текстів під час навчання іноземної мови повністю відповідає принципам формування комунікативної компетентності. Вони відповідають принципам автентичної ситуативності мисленнєво-мовленнєвої активності, будучи засобом створення реальних ситуацій комунікації і досягнення автентичності цілей спілкування, що проявляється в усвідомленні учнями функціональності мови. Більш того, різноманітність джерел і форм автентичних матеріалів відповідають принципам індивідуалізації і новизни. У зв'язку з цим даний вид навчальних матеріалів може розглядатися в якості хорошої основи формування всіх складових

комунікативної компетентності, перш за все, соціолінгвістичної, соціокультурної, стратегічної, дискурсивної і, звичайно, країнознавчої компетенції.

В області лінгводидактики, однак, не існує єдиної думки про ефективність використання автентичних матеріалів. Позитивний ефект використання автентичних матеріалів підтверджується багатьма дослідниками, наприклад, А. Мартінес виділяє ряд переваг даних матеріалів [55]. Ним стверджується, що через використання автентичних матеріалів відбувається набуття учнями лінгвокультурних знань, придбання і вдосконалення мовних навичок в рамках автентичної ситуації спілкування. Крім того, автентичні матеріали забезпечують варіативність видів навчальної діяльності, завдяки їх жанровій і стильовій різноманітності. При цьому він перераховує основні недоліки, які звичайно приписуються автентичним матеріалам. Особливо наголошується на складності автентичних текстів для розуміння, яка пов'язана з різницею культур, невідповідністю рівня володіння мовою і використовуваних автентичних мовних одиниць, швидким старінням інформації, і як результат, необхідністю ретельного відбору матеріалу і розробки процесу роботи над ним. Складність організації роботи з рядом автентичних матеріалів, переважно аудіо- та аудіовізуальних матеріалів пояснюється існуванням різних акцентів і діалектів. Перераховані переваги і недоліки використання автентичних матеріалів піднімають питання вибору найбільш ефективних автентичних матеріалів. У автентичні матеріали, як зазначалося, можуть бути включені аудіо-, відеоматеріали, проте ми розглянемо далі передумови ефективності використання саме текстових автентичних матеріалів.

В числі автентичних текстів виділяються функціональні і інформативні тексти [55, с. 23-25]. Під функціональними текстами розуміються тексти, що виконують функцію пояснення, інструкції, попередження або реклами (дорожні покажчики і знаки, вивіски, схеми, діаграми, рекламні проспекти, театральні програмки та ін.). Що ж стосується інформативних текстів, то

вони представлені новинними нотатками, статтями, інтерв'ю, опитуваннями, оголошеннями, коментарями, репортажами і т.д. Виходячи зі сказаного, визначимо, що виділяються функціональні, інформативні та художні автентичні тексти. TED-talks, обрані нами як засіб навчання у рамках нашого дослідження, належить до інформативних текстів.

Автентичні літературні тексти не тільки представляють нецікаву, відірвану від умов реальної комунікації інформацію, мають важкий мовний зміст, але також в більшості випадків вони не обумовлені якоюсь ситуацією. Натомість TED-talks повністю відповідають комунікативному підходу у навчанні.

Згідно Г. Гофману [46, с. 150- 158]:

- При виборі автентичних текстів перевагу варто віддавати текстам, що містять вирішення конфліктів, актуалізацію суспільних, культурних та інших проблем;

- Автентичні тексти повинні володіти дискусійним характером;

- Зміст обраних автентичних текстів повинен мати культурознавчу і країнознавчу цінність, самі тексти повинні бути чітко структуровані і мати невеликий розмір та ін.

Використання автентичних матеріалів є ефективним методом формування англомовної компетентності в аудіюванні серед учнів. Автентичні матеріали - це реальні аудіо- та відеозаписи, які використовуються в носіїв мови в різних сферах комунікації. Ось деякі переваги та способи використання автентичних матеріалів для розвитку англійської аудіювальної компетентності:

- автентичні матеріали надають учням можливість взаємодіяти з реальною мовою, яка використовується носіями мови в різних ситуаціях. Це дозволяє учням отримати відчуття аутентичного спілкування та розуміння;

- автентичні матеріали дозволяють використовувати актуальні теми та реальні події, що сприяє актуалізації мовної компетентності учнів;

- використання реальних аудіотекстів сприяє розширенню словникового запасу учнів за рахунок вивчення нових слів, виразів і фраз;

- автентичні матеріали дозволяють учням приймати та адаптуватися до різних акцентів та вимови, що розширює їхнє розуміння різноманітності мовленнєвих особливостей;

- автентичні матеріали сприяють розвитку навичок слухання, таких як визначення основної думки, розрізнення деталей, узагальнення та визначення намірів спікера;

- використання реальних розмов із життя носіїв мови допомагає учням підготуватися до реального спілкування в мовному середовищі [70].

Використання автентичних матеріалів допомагає створити стимулюючий та реалістичний мовний контекст для учнів, що сприяє ефективному формуванню аудіювальної компетентності в англійській мові.

Відібраний навчальний матеріал повинен стимулювати інтерес учнів, сприяти формуванню у них бажання і мотивації для продовження навчальної діяльності, давати пізнавальну інформацію, забезпечувати розвиток усного та писемного мовлення і засвоєння спеціальних одиниць мови, термінів. Таким чином, автентичний текст, у тому числі відео TED-talks, повинен відповідати наступним вимогам: доступність, інформативність, цікавість, відповідність лексико-граматичній темі, узгодженість з системою досліджуваних текстів, чітка структура, оптимальний обсяг.

Висновки до Розділу 1

Отже, оволодіння навичками аудіювання, які передбачають здатність слухати і розуміти автентичні тексти, складає компетентність в аудіюванні. До структури КА входять компенсаторні навички, мовленнєві навички, комунікативні здібності, декларативні та процедурні знання, а також навчальні та організаційні вміння.

Психологічні особливості учнів старшої школи, зокрема такі як високий рівень довільної уваги, розвиток пам'яті та інтенсивне інтелектуальне дозрівання, дозволяють учням ефективно виконувати завдання, які передбачають аудіювання автентичних текстів.

Автентичний текст – це текст, створений в усній або письмовій мові для реального реципієнта з метою передачі тієї чи іншої інформації. Вони відповідають принципам автентичної ситуативності мисленнєво-мовленнєвої активності, будучи засобом створення реальних ситуацій комунікації і досягнення автентичності цілей спілкування, що проявляється в усвідомленні учнями функціональності мови. Більш того, різноманітність джерел і форм автентичних матеріалів відповідають принципам індивідуалізації і новизни. У зв'язку з цим даний вид навчальних матеріалів може розглядатися в якості хорошої основи формування КА.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АУДІЮВАННІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСАХ

2.0 Вступні зауваження

Розділ присвячений загальним особливостям формування англомовної компетентності в аудіюванні старшокласників. У розділі визначено та описано етапи формування компетентності в аудіюванні, розглянуто основні труднощі аудіювання учнів старшої школи та визначено напрямки і шляхи їх подолання. Окрім того, проаналізовано чинні освітні вимоги щодо формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів та виокремлено ключові положення, які стали основою для подальшого дослідження.

2.1. Етапи формування компетентності в аудіюванні

Згідно з основними рівнями розуміння (розуміння плану значення або мовне розуміння та розуміння плану смислу, або надмовне розуміння) [17, с. 120], можна визначити основні етапи формування навичок аудіювання: сприйняття інформації на рівні фрази (речення), сприйняття інформації на рівні епізоду (прослуховування кількох речень) та найвищий етап сприйняття – на рівні тексту.

Н. Дяченко відзначає: «У процесі організації прослуховування аудіотексту українські та зарубіжні дослідники радять використовувати наступні етапи: підготовчий етап або етап до прослуховування (prelistening), безпосереднє прослуховування аудіотексту (listening) та виконання завдань після прослуховування (post-listeningtasks)» [13, с. 31]. Дійсно, аналіз праць засвідчує, що зарубіжні й українські науковці використовують саме ці етапи для формування КА.

Головне завдання *першого етапу – підготовчого* – чітко визначити мету аудіювання. На цьому етапі старшокласники дізнаються, що саме вони повинні зробити під час прослуховування тексту. Учніам може бути запропоновано відповісти на запитання перед тим, як перейти безпосередньо до прослуховування. Іноді пропонується вгадати або спробувати передбачити, про що йтиметься в тексті чи якими можуть бути відповіді. Якщо в завданні є невідомі учням слова, то на цьому етапі доцільно розглянути їх і пояснити їхні значення. Необхідно попередити учнів, скільки разів вони прослуховуватимуть текст (зазвичай текст прослуховується один раз). Якщо після прослуховування необхідно буде відповісти на запитання, що базуються на почутому змісті, то можна порадити учням записати ту інформацію, яку вони вважають найважливішою.

Дж. Маркс дає такі поради вчителям щодо етапу pre-listening:

1) Налаштуйте аудіювання. Дайте учням простий попередній перегляд прослуханого тексту. Ви хочете дати їм трохи інформації, але не надто багато. В ідеалі ви повинні спонукати своїх учнів думати про те, що вони чують. Дайте їм лише крихітну інформацію, наприклад назву, тему чи коротке речення, і дозвольте їм передбачити, що вони почують.

2) Попросіть їх попередньо переглянути сторінку підручника або робочий аркуш. Якщо є робочий аркуш або сторінка підручника, яка супроводжує доріжку для прослуховування, учням час переглянути малюнки, завдання, інструкції, запитання. Все це дає цінну інформацію для учня. Пам'ятайте: учні (ймовірно) не чули доріжки для прослуховування раніше, і вони слухають іншою мовою [54].

С. Браун рекомендує «завжди ставити перед слуханням завдання». Він згадує два типи завдань перед аудіюванням: знизу вгору та зверху вниз [33].

Аудіювання «знизу вгору» означає зосередження уваги на граматиці та словниковому запасі, щоб зрозуміти прослуханий матеріал, тому вправа перед аудіюванням «знизу вгору» буде попереднім навчанням певної лексики чи граматики, яка є центральною для тексту для аудіювання.

Аудіювання «зверху вниз» означає використання фонових знань (про світ або структуру тексту) для розуміння тексту для аудіювання, тому перед прослуховуванням «зверху вниз» учням пропонується пригадати те, що вони знають про тему тексту для аудіювання. Наприклад, якщо текст аудіювання відбувається в кав'ярні, можна запитати учнів, що люди говорять і роблять у кав'ярні або що зазвичай можна побачити в кав'ярні. Також можна запитати учнів, що вони знають про тип тексту для аудіювання, який вони збираються слухати. Наприклад, якщо це відео, де кухар пояснює, як приготувати страву, можна попросити учнів підказати, які слова можуть з'явитися, коли кухар пояснює кожен крок рецепту (спочатку, потім, після цього) [33].

Однак важливо, щоб етап попереднього прослуховування був досить коротким. К. МакКогі зауважив, що деякі вчителі витрачають десять-п'ятнадцять хвилин на завдання перед аудіюванням, після якого йде хвилиний текст для аудіювання. «Виберіть одне коротке завдання, і не дозволяйте йому затягуватися надто довго» [56].

Нарешті, необхідно встановити завдання під час прослуховування безпосередньо перед тим, як учні почнуть слухати.

Етап безпосереднього аудіювання – це етап, на якому учні слухають і виконують завдання. У багатьох підручниках містяться такі завдання, як слухати зміст, слухати основні деталі, робити висновки та підводити підсумки. Призначення завдання може допомогти учням зосередитися та розробити важливі стратегії вивчення мови.

Ось трохи більше інформації про деякі поширені завдання на аудіювання:

1) Слухати зміст – це означає слухати, щоб отримати основний сюжет, тому учні повинні намагатися зрозуміти тему тексту для прослуховування.

2) Слухати деталі – це означає слухати, щоб отримати конкретну інформацію, наприклад Скільки коштувала їжа? або Куди їхав автобус?

3) Робити висновки – тут учні слухають, щоб отримати інформацію, яка явно не вказана у тексті. Кілька прикладів: як двоє людей ставляться одне до одного? або Як ви думаєте, куди піде чоловік далі? [32].

В ідеалі вчитель має відтворити трек для прослуховування 2-3 рази, щоразу ставлячи інше завдання. Багато експертів пропонують класифікувати завдання, переходячи від легшого до складнішого, наприклад, починаючи з одного головного запитання, продовжуючи з 3-5 детальними запитаннями, а потім продовжуючи запитанням для висновку [65].

На цьому етапі учні мають можливість перевірити власні припущення, проаналізувати почуте та вибрати правильну відповідь.

Третій етап (після аудіювання) – це етап, на якому вчитель виводить учнів за межі прослуханого тексту та використовує його як трамплін для подальшої мовної практики [32].

Цей етап дозволяє учням використовувати ключові слова, почуті в тексті, для здійснення іншомовного спілкування. Виконуючи подані завдання після прослуховування тексту, учні мають змогу не лише засвоїти нову лексику, а й закріпити вже відомий граматичний матеріал і використовувати його для подальшого спілкування.

Дж. Річардс наводить такі приклади завдань на цьому етапі:

1) Прослухайте запис із перекладом. На цьому етапі можна попросити учнів переглянути переклад та побачити, що їм було важко зрозуміти. Деякі експерти протестують проти того, щоб коли-небудь показувати студентам транскрипцію чи переклад, але Дж. Річардс вважає, що це чудовий спосіб для студентів по-новому поглянути на мову, що міститься на доріжці для прослуховування [65]. Крім того, це може допомогти учням зрозуміти слова та фрази, які вони не зрозуміли, коли слухали, також це може допомогти учням помітити деякі відмінності між розмовною та письмовою мовами.

2) Поставте мовленнєве завдання. Доручіть учням виконати відповідну мовленнєву діяльність. Наприклад, якщо учні почули розмову між двома людьми на вечірці, попросіть їх відтворити розмову в іншій обстановці.

3) Виявлення проблем. Запропонуйте учням обговорити, які проблеми виникли під час прослуховування. Які розділи були найскладнішими? Що викликало їх збентеження чи непорозуміння?

4) Персоналізуйте текст для аудіювання. Знайдіть способи, якими учні можуть зв'язатися з текстом. Наприклад, якщо аудіювання є монологом особи, яка висловлює свою думку, можна попросити учнів сказати, згодні вони чи ні, і аргументувати свою позицію [65].

Загалом, ці три етапи є надійним форматом для виконання діяльності з аудіювання на уроці. Однак іноді є вагомі причини відмовитися від цього формату. Наприклад, Дж. Вілсон відзначає, що учні можуть прочитати стенограму перед прослуховуванням, щоб зрозуміти контекст прослуханого. Або вправа може початися з короткого уривку з середини прослуханого тексту (без попереднього завдання на аудіювання), щоб імітувати те, що ми слухаємо в реальному житті (увімкнути телешоу посеред програми або зайти в кімнату, де вже почалася розмова) [75].

Отже, КА формується завдяки використанню таких етапів у роботі із аудіотекстом: підготовчий етап або етап до прослуховування (prelistening), мета якого – чітко визначити мету аудіювання; безпосереднє прослуховування аудіотексту (listening) та виконання завдань після прослуховування (post-listening tasks) – етап, на якому вчитель виводить учнів за межі прослуханого тексту та використовує його як трамплін для подальшої мовної практики.

2.2. Труднощі аудіювання учнів СШ та шляхи їх подолання

Аудіювання – це, мабуть, найважливіша навичка, яку люди повинні розвинути, щоб оволодіти другою мовою, оскільки це основний засіб, за допомогою якого учні отримують мовний матеріал. Зарубіжні дослідники підкреслюють, що навички слухання відіграють вирішальну роль у спілкуванні. Крім того, Н. Осада каже, що «аудіювання – це, мабуть, найфундаментальніша мовна навичка» [62, с.53]. Проте встановлено, що ця

навичка становить найвищий рівень труднощів у викладанні англійської мови як іноземної у старших класах.

Л. Вандергріфт зазначає, що хоча розуміння на слух лежить в основі вивчення мови, це найменш зрозуміла та найменш досліджена навичка. Розуміння на слух не є пасивною діяльністю. Це складний активний процес, у якому учень повинен розрізняти звуки, розуміти лексику та граматичну структуру, інтерпретувати наголос та інтонацію та пов'язувати їх із контекстом [73].

Насправді аудіювання є серцевиною вивчення мови через його роль у формуванні інших мовних здібностей. Л. Вандергріфт зазначає, що розуміння на слух є високо інтегративною навичкою, оскільки зазвичай це перша навичка, яку розвивають учні. Крім того, навички розуміння на слух допомагають полегшити набуття словникового запасу та граматичної компетенції [73].

Щоб краще проникнути в природу КА, важливо виокремити особливості розмовного мовлення. Це необхідно зробити, щоб уникнути можливих труднощів, які можуть виникнути при розумінні розмовної мови.

По-перше, мовлення обмежене часом, динамічне та швидкоплинне: спонтанність, характер усного мовлення в реальному часі та його швидкість можуть перешкоджати процесу розуміння, оскільки не завжди можливо прослухати текст кілька разів, щоб краще зрозуміти його. Крім того, учасники, швидше за все, покладаються на екстралінгвістичні ознаки, такі як вираз обличчя та жести. По-друге, сприйняття та розуміння акустичної мови вимагає її автоматичної обробки: це означає, що процес слуху має бути майже повністю автоматичним, що забезпечує розуміння мови [66].

Нарешті, розмовне мовлення відрізняється від письмового своїм стилістичним забарвленням і використанням певних елементів, таких як сленг, діалекти [62, с. 59].

Загалом, перераховані вище фактори можуть ускладнювати процес формування КА. Хоча це може здатися самоочевидним, здатність КА, набута

більш-менш несвідомо рідною мовою (просто через перебування та спілкування з людьми, які нею розмовляють), охоплює низку складних навичок, якими можна опанувати без помітної уваги. Тому серед висококваліфікованих знань КА можна виділити наступні:

- уміння вказувати, які мовні звуки є значущими частинами мови, а які ні;
- фонологічна обізнаність (здатність розпізнавати звуки мови);
- здатність розпізнавати ключові слова, наприклад ті, що визначають теми та ідеї, а також компоненти речень: підмет, присудок, додаток, прийменники тощо;
- розпізнавання скорочених форм слів, типових моделей порядку слів, лексики, граматичних класів слів, основних синтаксичних моделей і відповідних засобів;
- здатність розпізнавати наголошення та інтонаційні моделі слів [50, с. 49–51].

Н. Дячук зазначає, що сприйняття та осмислення сприйнятої на слух інформації може мати позитивні та негативні результати. Негативні результати виявляються у нерозумінні інформації, нездатності виділити її ключові елементи. Учень неправильно або недостатньо повно встановлює зв'язки та відношення між частинами прослуханого тексту. Позитивним результатом процесу аудіювання є розуміння інформації, закладеної у тексті. Це відбувається тоді, коли учень правильно встановив зв'язки між ключовими поняттями у прослуханому тексті [13, с. 28].

У процесі прослуховування текстів прослідковується певна суб'єктивність або варіативність розуміння, що також необхідно враховувати при підборі текстів для аудіювання. Так, різні слухачі бачать в одному й тому ж уривкові тексту різний смисл, оскільки їхні установки та мотиви відрізняються, як відрізняється і їхній особистий досвід. Суб'єктивність також проявляється в різному емоційному налаштуванні на сприймання.

Позитивне налаштування слухача, його зацікавленість та вмотивованість допоможуть краще зрозуміти прослухану інформацію, зрозуміти її суть [67].

Суб'єктивність аудіювання виявляється в його детермінації попереднім досвідом слухача. Наскільки швидко і легко слухач зможе осягнути суть тексту, залежить від його життєвого досвіду – як суспільного, так і індивідуального, тобто від пізнавальної компетентності слухача.

Складність формування навичок аудіювання учня полягає також у тому, що він не має можливості щось змінити в тексті, який чує. Звичайно, в умовах реального спілкування співрозмовники можуть вимагати або уточнювати потрібну їм інформацію у мовця, але це не завжди представляється можливим. Якщо в процесі читання учень може повернутися до потрібної йому частини тексту, речення, а в процесі письма самостійно керує процесом спілкування, то в процесі сприйняття інформації на слух він змушений пристосовуватися до темпу мовлення того, хто повідомляє інформацію, його інтонації та тону голосу. Труднощі з аудіюванням, на думку Т. Щокіної, пов'язані зі змістом повідомлення, його формою, джерелами інформації, а також умовами подання інформації [29, с. 80]. Тому тексти для аудіювання мають бути зрозумілими, не містити значної кількості незнайомого граматичного матеріалу та великої кількості нових лексичних одиниць.

Коли навички КА визначено та КА визначено як активний процес, важливо розглянути типи знань, які будуть використовуватися під час аудіювання. Аналізуючи, як працює система розуміння мови, дослідники вказують, що в цьому процесі задіяні як лінгвістичні, так і нелінгвістичні навички. Перші можуть бути різних типів, але найважливіші включають фонологію, лексикон, синтаксис, семантику та структуру дискурсу. Останніми є знання про світ і про те, як він працює [34, с. 18].

На додаток до вищесказаного, було багато дебатів про те, як знання можна застосувати до вхідного звуку, і на передньому плані полеміки можна

взяти два авторитетних погляди: погляд знизу вгору та погляд зверху вниз, розроблені Л. Вандергріфтом [73, с. 170].

Зокрема, обробка знизу вгору означає, що використання інформації про звуки та значення слів допомагає покращити розуміння того, що чує учень. Проте є деякі серйозні проблеми із запропонованим поглядом, оскільки обробка різних типів знань не виконується у фіксованому порядку, а виконується одночасно у відповідному порядку.

Низхідна обробка передбачає, що учень використовує свої попередні знання та досвід для розуміння нової інформації. Насправді ці типи знань здатні взаємодіяти та впливати одне на одне. Справа в тому, що КА є результатом взаємодії між кількома джерелами інформації, включаючи акустичні дані, різні типи мовних навичок, деталі контексту та загальні знання про світ. Очевидно, що найкраще розглядати процес слухання як взаємодію між обробкою зверху вниз і знизу вгору.

Варто також розглянути види аудіювання та труднощі їх використання у старшій школі. Звертаючись до Дж. Хармера, він з'ясовує, що КА – це поєднання екстенсивного та інтенсивного матеріалу для прослуховування. Ці обидва типи особливо важливі, оскільки вони надають ідеальну можливість почути голоси, відмінні від голосу вчителя, дозволяють учням набути гарних навичок мовлення завдяки розмовній англійській мові, яку вони засвоюють, і допомагають покращити їхню власну вимову [46, с. 228]. Як правило, інтенсивне аудіювання (коли вчитель заохочує учнів самостійно вибирати, що вони будуть слухати, і робити це для задоволення та загального вдосконалення мови) може мати негативний ефект.

Матеріали для детального прослуховування можна знайти з багатьох джерел: аудіоверсій книг, записів автентичних матеріалів (таких як пісні, короткі відео чи фільми) та аудіопідручників. Щоб сприяти розширеному слуханню, вчителі можуть доручати учням виконувати різні завдання, наприклад: заповнювати форми звітів із переліком теми, підсумовувати зміст

запису, писати коментарі на картках або веб-сайті студента, іншими словами – дати учням більше причин слухати [46, с. 229].

Інший тип аудіювання, який поширений у класі – інтенсивне аудіювання – зазвичай вимагає використання записаних матеріалів. Проблема, яку тут потрібно вирішити, полягає в тому, скільки разів можна відтворити прослуханий матеріал. Це залишається одвічною проблемою, і вчені дивляться на це питання по-різному. Загалом, щоб учні отримали максимальну користь від аудіювання, текст слід відтворювати два чи більше разів [45, с. 305]. Дж. Філд припускає, що учні отримують більше користі від багатоазового прослуховування, а не від тривалої фази перед прослуховуванням, за якою слідує лише один або два контакти з текстом для прослуховування [41, с. 58]. Тим не менш, багаторазове аудіювання є корисним, якщо навчати лише письму чи усному мовленню, але виявляється шкідливим, коли йдеться про розвиток КА [45].

П. Ур слушно зазначає, що в реальному житті дискурс рідко повторюється, і тому припускає, що одним із завдань є спонукати студентів отримати якомога більше інформації з одного слухання [72, с. 108].

Однак популярним способом забезпечення справжньої комунікації є живе прослуховування, коли вчитель та/або відвідувачі розмовляють зі студентами. Живе прослуховування може мати такі форми [46, с. 231]:

1) читання вчителем вголос (це дозволяє почути усну версію письмового тексту, і може бути надзвичайно приємним, якщо вчитель робить це з переконанням і стилем);

2) розповідь (на будь-якому етапі розповіді учням можна запропонувати передбачити, що буде далі, або попросити описати людей в історії, або прокоментувати її іншим способом);

3) співбесіди (досить мотивуюча діяльність, оскільки учні самі придумують уточнюючі запитання, а отже, прагнуть вислухати відповіді);

4) бесіди (запрошення колег прийти до класу та провести з ними бесіду – про англійську чи будь-яку іншу тему; тоді учні мають можливість спостерігати за взаємодією, а також слухати її).

Крім аудіоматеріалів, учні також можуть слухати під час перегляду фільмів на відео, DVD або онлайн. Особливо плідними можуть виявитися випуски новин, оскільки вони надають учням як соціальний досвід, так і автентичну мову. По-перше, під час перегляду учні бачать «мову у вживанні» з усією паралінгвістичною поведінкою. По-друге, учні асоціюють процес перегляду з переглядом фільму вдома. Це приносить розслаблення, тому вчителі англійської мають дати старшокласникам достатньо завдань для перегляду та аудіювання, щоб вони повністю зосередилися на тому, що воничують і бачать. Нарешті, варто пам'ятати, що учні можуть переглядати в Інтернеті величезну кількість кінофрагментів, знаходячи щось на свій вік і смак [72, с. 308].

Т. Террелл і С. Крашен стверджують, що вчителі не повинні змушувати старшокласників вимовляти висловлювання цільовою мовою, доки у них не буде можливості розпочати процес засвоєння [49]. З цієї причини вчителям важливо знайти ефективні стратегії для представлення аудіо введення, щоб допомогти учням розвинути стратегії аудіювання та отримати максимальну користь від можливостей вивчення мови. Важливість пошуку ефективних стратегій для навчання аудіювання була продемонстрована в дослідженнях, які дійшли висновку, що старшокласники сприймають аудіювання як найскладнішу навичку, яку потрібно розвивати [65].

Отже, є ознаки того, що поєднання описаних вище типів аудіювання, швидше за все, виявиться найбільш прийнятним способом заохотити старшокласників слухати. Підсумовуючи, очевидно, що КА є домінуючим у процесі вивчення мови. Незважаючи на те, що раніше КА не визнавався достатнім аспектом вивчення мови, зараз її актуальність береться до уваги багатьма вченими. Це правда, що аудіювання є життєво важливим у вивченні мови, оскільки вона забезпечує вхід у спілкування для учня. І все ж,

незважаючи на поступове сприйняття, КА залишається сферою, де ще багато роботи належить зробити.

2.3. Чинні освітні вимоги щодо формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів

У Державному стандарті якості освіти щодо сфер використання аудіювання, то зазначено такі: розуміти зміст простих висловлювань, що стосуються особистої, громадської, навчальної сфери спілкування, а також простих текстів пізнавального та країнознавчого характеру, повний зміст висловлювань учителя та учнів, що стосуються особистої, громадської, навчальної сфери. Розуміти прості тексти, вміти здійснювати виділення головної думки за допомогою лінгвістичних і контекстуальних припущень, простих пояснень, наприклад щодо користування різними видами транспорту, пересування в невідомому місті, основний зміст новин, оголошень, репортажів, отримання інформації з радіо- та телепередач на побутову тематику [12]. Це Державним стандартом визначено як «мовна лінія».

У мовленнєвій лінії подаються такі вимоги до аудіювання: «розуміти висловлювання в межах запропонованих тем, а також автентичні, зокрема професійно орієнтовані, тексти, висловлювання вчителя і учнів, основний зміст пізнавальних радіо- і телепередач, зміст дискусії, що відбувається в класі або подається у звукозапису» [12].

Навчальні програми та підручники з іноземної мови орієнтуються на Державний стандарт.

Навчальною програмою з іноземної мови передбачено такі очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів наприкінці 11 класу (Комунікативна компетентність та її складова – компетентність аудіювання):

1) Загалом – учень розуміє основну думку складних за змістом і структурою висловлювань на конкретні та абстрактні теми, зокрема тих, що відповідають обраному профілю. Дотримується загальної та складної

аргументації тверджень у дискусії, за умови, що тема досить знайома, а напрям дискусії окреслено чіткими маркерами.

2) Розуміння розмови між іншими людьми – учень докладає певних зусиль, розуміє більшу частину того, що говорять інші люди, але може мати труднощі у спілкуванні з досвідченими користувачами мови, якщо вони жодним чином не змінюють своє мовлення.

3) Слухання в прямому ефірі – студент розуміє складні міркування в доповіді / лекції, якщо мова зрозуміла, а тема досить знайома.

4) Слухання повідомлень та інструкцій – учень розуміє повідомлення на конкретні та абстрактні теми за умови нормативного мовлення в середньому темпі.

5) Прослуховування радіо та аудіозаписів – учень розуміє більшість документальних радіопрограм та інших записаних або ефірних аудіоматеріалів, що підлягають нормативному мовленню; визначає настрій оратора та емоційне забарвлення мовлення.

6) Аудіовізуальне сприйняття (телепрограми, фільми, відео) – учень розуміє більшість телевізійних новин і суспільно-політичних програм, розуміє зміст більшості фільмів різного типу, інтерв'ю, ток-шоу, виступів з точки зору нормативного мовлення [19].

Аналіз Програми засвідчує, що одним із засобів навчання аудіювання, що розширюють соціокультурний та комунікативний контекст використання іноземної мови, є відеоматеріали. Їх використання може бути досить продуктивним для формування навичок та умінь аудіювання за правильної методики та планування навчання. З методичної точки зору, відео надає вчителю можливість творчо планувати уроки, використовуючи його як засіб підвищення мотивації до предмету «Іноземна мова» і як розвиток мовлення учнів [19]. Головною перевагою відеоматеріалів є представлення фрагментів автентичної мови у повноцінному контексті, завдяки чому старшокласник має можливість практикувати один із найскладніших видів мовної діяльності,

аудіювання, зі справжньою автентичною мовою. Відео дає повну картину того, що відбувається, що збільшує шанс розуміння іноземної мови.

Відповідно до Програми, у навчанні можна використовувати різні види відеопродукції: навчальні відеокурси, художні та документальні фільми, мультиплікаційні фільми, відеоекскурсії містами, пам'ятками та музеями, музичні відеокліпи, новини, телепередачі, інтерв'ю та ін. Відеоресурси надають великі можливості для того, щоб зрозуміти інформацію різного рівня, провести аналіз, заснований на порівнянні культурних цінностей та особливостей поведінки людей у різних ситуаціях міжкультурного спілкування. Безумовно, перегляд фільмів надає емоційний вплив на учня і є мотивуючим джерелом у подальшій творчій, навчальній та пошуковій діяльності. Методично важливо і те, що інтерес до відео не слабшає при багаторазових переглядах. Це допомагає підтримувати увагу до неодноразово пред'явленого навчального матеріалу та забезпечує ефективність сприйняття [19]. Таким чином, безперечними перевагами відеоматеріалів є їхня автентичність, інформативна насиченість, концентрація мовних засобів, емоційний вплив на учнів. Усе це стосується і відеоматеріалів TED-talks, які ми обрали за основу для нашого дослідження.

Отже, можна зробити висновок, що компетентність в аудіюванні є важливою частиною комунікативної компетентності учнів-старшокласників.

Висновки до Розділу 2

Отже, КА формується завдяки використанню таких етапів у роботі із аудіотекстом: підготовчий етап або етап до прослуховування (prelistening), безпосереднє прослуховування аудіотексту (listening) та виконання завдань після прослуховування (post-listening tasks).

Головне завдання першого етапу – підготовчого – чітко визначити мету аудіювання. Етап безпосереднього аудіювання – це етап, на якому учні слухають і виконують завдання. Третій етап (після аудіювання) – це етап, на

якому вчитель виводить учнів за межі прослуханого тексту та використовує його як трамплін для подальшої мовної практики.

Хоча розуміння на слух лежить в основі вивчення мови, це найменш зрозуміла та найменш досліджена навичка. Розуміння на слух не є пасивною діяльністю. Це складний активний процес, у якому учень повинен розрізнити звуки, розуміти лексику та граматичну структуру, інтерпретувати наголос та інтонацію та пов'язувати їх із контекстом. Усе це складає труднощі аудіювання у страшій школі. Складність формування навичок аудіювання учня полягає також у тому, що він не має можливості щось змінити в тексті, який чує.

Аналіз Державного стандарту повної загальної середньої освіти та Навчальної програми з іноземної мови засвідчив, що компетентність в аудіюванні є важливою частиною комунікативної компетентності учнів-старшокласників, адже на кінець 11 класу в учнів передбачається сформованість уміння сприймати текст на слух, запам'ятовувати його зміст, виявляти розуміння тексту і підтексту прослуханого, визначати тему та основну думку твору, оцінювати почуте, аналізувати особливості мовної форми, користуватися різними видами слухання.

РОЗДІЛ 3.

АПРОБАЦІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕО-МАТЕРІАЛІВ TED-TALKS В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АК УЧНІВ СК

3.0 Вступні зауваження

У розділі описано особливості організації пробного навчання з метою створення комплексу вправ і завдань для формування англomовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів за допомогою автентичних відео-матеріалів TED-talks та перевірки їх ефективності. Визначено критерії відбору відео-матеріали TED-talks для організації пробного навчання, рівні розвитку КА в учнів старшої школи, шляхи розвитку КА в учнів з використанням відео-матеріалів TED-talks.

3.1. Організація та проведення пробного навчання

Пробне навчання набуло широкого поширення у практиці викладання мови. Його суть полягає в тому, що дослідник формулює робочу гіпотезу, яку перевіряє під час занять в одній із навчальних груп, порівнюючи результати навчання із попередніми досягненнями учнів.

Пробне навчання було проведено із групою 11 класу, серед 30 учнів. Терміни проведення пробного навчання - осінь 2022 - весна 2023 рр.

Основною метою нашого пробного навчання була перевірка нашої методики формування компетентності в аудіюванні в учнів старших класів за допомогою автентичних відео-матеріалів (TED-talks).

Пробне навчання здійснювалося у три етапи, кожному з яких вирішувалися свої завдання:

Таблиця 3.1. Завдання, методи та передбачувані результати пробного навчання

Етапи пробного навчання	Завдання	Використані методи	Передбачуваний результат

1 етап	1. вибір класу; 2. розробка критеріїв оцінки сформованості КА	Тестування; Статистична обробка; Аналіз	1. обраний клас для проведення пробного навчання; 2. визначено критерії оцінки, мету, гіпотезу, об'єкт і предмет дослідження; 3. визначено вихідний рівень сформованості КА.
2 етап	1. апробування розробленого комплексу завдань в класі.	Тестування; Аналіз; Систематизація; Узагальнення	Підвищення рівня розвитку в учнів КА
3 етап	1. підсумкове тестування 2. аналіз результатів пробного навчання	Тестування; Аналіз; Систематизація; Узагальнення	Фіксування вищого рівня сформованості КА в ЕГ

Гіпотезу дослідження було сформульовано так: використання автентичних відео-матеріалів (TED-talks) сприятиме кращому формуванню компетентності в аудіюванні в учнів-старшокласників.

Об'єкт дослідження: особливості формування компетентності в аудіюванні у старшокласників.

Предмет дослідження: ефективність використання автентичних відео-матеріалів (TED-talks) як засобу формування компетентності в аудіюванні в учнів-старшокласників.

Засобом проведення пробного навчання були спеціально підібрані нами відео-матеріали (TED-talks) на різні теми та створені на їх основі завдання для формулювання КА.

Критеріями проведення пробного навчання були рівні розвитку компетентності учнів старших класів в аудіюванні. Це: розуміння комунікативної мети аудіотексту, власне змісту, теми й основної думки аудіотексту, виражальних і зображувальних засобів аудіотексту, стилю й типу мовлення аудіотексту, сюжету й сюжетних деталей аудіотексту; уміння обговорювати аудіотекст, розмірковувати над його ідеєю та основною думкою, уміння висловлювати власну думку щодо аудіотексту.

Залежно від рівня розвитку цих навичок виділяємо низький, середній та високий рівні сформованості КА в учнів старших класів [19]:

Таблиця 3.2. Рівні розвитку КА в учнів старших класів

Рівень розвитку КА	Показники
Високий	<p>Учень повністю розуміє комунікативну мету представленого аудіотексту, власне зміст, тему й основну думку аудіотексту (може відповісти на запитання за аудіотекстом без помилок або з несуттєвими помилками).</p> <p>Учень визначає виражально-зображальні засоби аудіотексту (специфічну лексику тощо – може знайти окремі лексеми в аудіотексті), стиль і тип мовлення аудіотексту, сюжет й сюжетні деталі аудіотексту (може без помилок або з несуттєвими помилками скласти план до аудіотексту, переказати його зміст тощо).</p>

	<p>Учень може без помилок або з несуттєвими помилками обговорювати аудіотекст, розмірковувати над його ідеєю та основною думкою, вміє без помилок або з несуттєвими помилками висловлювати власну думку щодо аудіотексту.</p>
Середній	<p>Учень повністю розуміє комунікативну мету представленого аудіотексту, з деякими труднощами розуміє власне зміст, тему й основну думку аудіотексту (може відповісти на запитання за аудіотекстом з деякими помилками).</p> <p>Учень з деякими помилками визначає виражально-зображальні засоби аудіо тексту (специфічну лексику тощо – з деякими труднощами може знайти окремі лексеми в аудіотексті), стиль і тип мовлення аудіотексту, сюжет й сюжетні деталі аудіотексту (з деякими помилками або за допомогою вчителя може скласти план до аудіотексту, переказати його зміст тощо).</p> <p>Учень з деякими помилками може обговорювати аудіотекст, розмірковувати над його ідеєю та основною думкою, може з помилками висловлювати власну думку щодо аудіотексту.</p>
Низький	<p>Учень не розуміє комунікативну мету представленого аудіотексту, з труднощами розуміє власне зміст, тему й основну думку аудіотексту (не може відповісти на запитання за аудіотекстом).</p> <p>Учень зі значними помилками визначає або взагалі не може визначити виражально-зображальні засоби аудіотексту (специфічну лексику тощо – не може знайти окремі лексеми в аудіотексті), стиль і тип мовлення</p>

	<p>аудіотексту, сюжет й сюжетні деталі аудіотексту (не може скласти план до аудіотексту, переказати його зміст тощо).</p> <p>Учень не здатен обговорювати аудіотекст, розмірковувати над його ідеєю та основною думкою, не може висловлювати власну думку щодо аудіотексту.</p>
--	---

Перший етап пробного навчання виконано на основі тесту. Метою контрольної роботи, яку виконували учні 11 класу, було з'ясувати стан сформованості в учнів КА перед проведенням пробним навчанням.

Тест виглядав так:

1. Listen to the text (“Why do we, like, hesitate when we, um, speak?” (https://www.ted.com/talks/lorenzo_garcia_amaya_why_do_we_like_hesitate_when_we_um_speak)) and answer the following questions:

What is hasitation?

Why do we hesitate when we speak?

What are the words that show the hesitation?

Is it good or bad to hesitate in your speech?

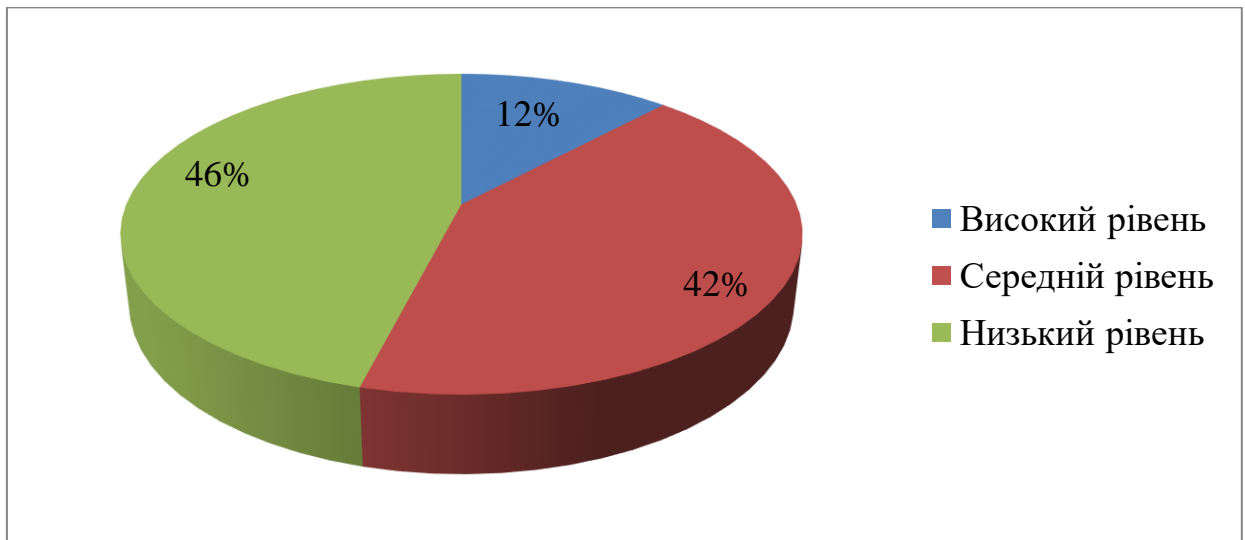
2. Listen to the text one more time and make a plan for it.

3. Listen to the text for the last time and express your opinion:

What do you think is the main idea of the text? Express your opinion on the text.

Порівняння даних тестування показало, що більшості учнів було важко відповісти на запитання, а також висловити власну думку щодо почутого – лише деякі учні змогли зрозуміти основну ідею тексту. Більшість правильно виконали тільки завдання зі складання плану, а деякі учні взагалі пропустили деякі завдання.

Для розрахунку отриманих даних ми вивели середній бал кожного учня за відповідь і перевели його у відсотки. Нижче наведено діаграму з результатами розрахунків (див. рис. 2.1.).

Малюнок 3.1. Результати зрізу розвитку КА учнів до проведення пробного навчання

Таким чином, результати зрізу показали необхідність формування в старшокласників компетентності в аудіюванні та констатували відсутність цілеспрямованої роботи з її формування. Таким чином, виникла потреба впровадження методичної системи, яка б передбачала формування в старшокласників компетентності в аудіюванні.

На цьому етапі було здійснено 2 етап - пробне навчання.

Організація пробного навчання передбачала насамперед створення комплексу вправ і завдань для формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів за допомогою автентичних відео-матеріалів TED-talks. Для цього спершу необхідно було відібрати відповідні матеріали, які б: а) відповідали темам, передбаченим для вивчення у старшій школі або були б цікавими для учнів-старшокласників; б) були б доступними для розуміння учням, не викликали лінгвістичних труднощів. Обираючи відео-матеріали TED-talks для організації пробного навчання, ми дотримувалися таких критеріїв:

1. Відповідність періоду навчання – ми підбирали такі відео-матеріали TED-talks, які відповідають періоду навчання – старший шкільний вік, інтересам і потребам цього періоду (матеріали про професійне самовизначення, освіту у різних країнах, проблеми молоді тощо).

2. Відповідність принципам навчання: обираючи відео-матеріали TED-talks, ми намагалися, щоб вони не суперечили, зокрема, таким принципам:

- доступності (обрані відео-матеріали TED-talks доступні учням з точки зору їх вікових, фізичних, розумових, інтелектуальних та індивідуальних можливостей, при прослуховуванні текстів учні не відчують інтелектуального, морального, фізичного перевантаження);

- систематичності і послідовності (відео-матеріали TED-talks забезпечують системний порядок навчання, за якого кожен етап спільної діяльності вчителя й учнів спирається на попередні етапи й відкриває шлях до подальшого прогресу);

- зв'язку навчання з життям (обрані відео-матеріали TED-talks стимулюють учнів використовувати набуті знання та мовні навички на практиці, аналізувати та перетворювати навколишню дійсність, формувати власні погляди та судження);

- свідомості у навчанні (відео-матеріали TED-talks формують позитивне ставлення учнів до навчання, розуміння життєвої важливості знань для суспільства);

- наочності (відео-матеріали TED-talks передбачають можливість залучення органів чуття до сприйняття й перетворення навчального матеріалу – підбір додаткових засобів наочності, таких як ілюстрації, схеми тощо) тощо [70].

Враховувалися також власні знання, уміння та навички, необхідні для застосування відео-матеріали TED-talks на уроці (організаторські здібності вчителя, уміння залучати до роботи всіх учнів, підтримувати дисципліну на уроці, перевіряти рівень розуміння прослуханого тексту тощо).

Оскільки основним засобом нашої методики стали відео-матеріали TED-talks, то вправи та завдання побудовані за структурою, що є важливою при роботі з аудіотекстом. Робота з аудіотекстом включає 3 послідовні етапи: дотекстовий (pre-listening), текстовий (while-listening) і післятекстовий (post-listening).

Етап pre-listening у розробленій нами методиці відображає мотиваційно-цільовий аспект діяльності. Він пов'язаний із постановкою певних завдань, які мають бути вирішені у процесі прослуховування тексту. Завдання, яке дається до прослуховування тексту, організує розумову діяльність, увагу, запам'ятовування у процесі слухання. Якщо в завданні міститься вказівка на те, з якою метою виконується аудіювання (тобто на те, як отримана інформація буде використана надалі), це допомагає звернути увагу учнів на підготовку до іншого виду діяльності, створює певну установку, стимулює післядовільну увагу. Саме цей вид уваги забезпечує оптимальні умови сприйняття мови. Важливо також, щоб установка на прослуховування звертала увагу на зміст повідомлення, а не його мовну форму. Тому завдання даного етапу – створити ситуацію дефіциту інформації – ситуацію потреби у отриманні певної інформації з певною метою, сформулювати установку на прослуховування. Наявність установки стимулює активізацію розумових процесів, звертає увагу на певні об'єкти, цим забезпечуючи селективність сприйняття.

Етап while-listening повинен бути логічним продовженням попереднього та забезпечувати уважне та свідоме прослуховування, засноване на аналітико-синтетичній обробці інформації, що надходить, співвіднесенні її з наявною установкою. Завданням цього етапу мовних завдань є поступове нарощування навичок та умінь у трьох видах аудіювання, що забезпечують смислове сприйняття мови. На цьому етапі також формуються вміння долати різні труднощі та активно досягати розуміння тексту. Навчання прослуховування тексту має також включати і навчання певним засобам письмової фіксації матеріалу, що сприймається, які

використовуються в умовах природного спілкування та практичної діяльності.

Етап *post-listening* – третій компонент мовних завдань – може бути як вербальним, і не вербальним. Якщо раніше йому приписувалася тільки контролююча роль, то тепер дії учня, що йдуть за прослуховуванням повідомлення, розглядаються не тільки як спосіб виявити своє розуміння прослуханого, а й як природна комунікативна реакція (*feedback*), взаємно важлива як для того, хто говорить, так і для слухача. Дії, що виконуються після прослуховування, можуть носити характер передачі повідомлення, аналізу змісту, його оцінки, доповнення, створення малюнку тощо. Зміст цього компонента завдань тісно пов'язані з характером завдання, що стояв перед учнем до прослуховування і використовуваної на етапі прослуховування стратегії аудіювання.

Отже, нижче ми розглянемо безпосередньо побудовані на цих етапах завдання для формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів 11 класу засобами відео-матеріалів TED-talks. Система включає завдання на розвиток фонетичних навичок аудіювання, завдання на розвиток лексичних навичок аудіювання, завдання на розвиток граматичних навичок аудіювання, завдання на розвиток оперативної пам'яті, завдання на розвиток уваги. Всі перелічені завдання поділяються на три типи: підготовчі (орієнтуючі), мовні та контролюючі. Такі завдання можна подавати, наприклад, на підсумковому уроці з кожної теми або як домашнє завдання, як спосіб стимулювання учнів до вивчення теми та англійської мови загалом тощо.

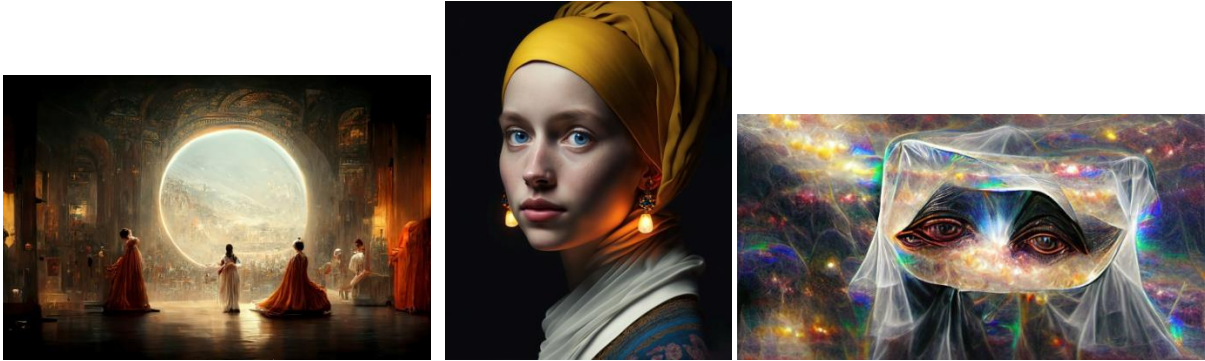
TED-talk 1. “In the age of AI art, what can originality look like?”
(https://www.ted.com/talks/eileen_isagon_skyers_in_the_age_of_ai_art_what_can_originality_look_like)

Pre-listening:

1. Do you know something about AI? Do you think AI is good or bad for our world? Why? Do we need to be competitive in the age of AI? What spheres, on

your opinion, will be always human's and wouldn't be competed by AI? Do you think that art and creation are among those spheres?

2. Look at the pieces of art and say what you see. Do you like those pieces? Do you think they are created by human or by AI? Why?

Looking at those arts say, is there a possibility that there won't be a need for human's art and creation because of AI in the future? Why?

3. Pay attention to the words in the table down below. Then look at the definitions given in it and try to guess the right definition for each of the highlighted words.

AI	the ability to think independently and creatively
originality	a computer system modeled on the human brain and nervous system.
imagery	the use of the imagination or original ideas, especially in the production of an artistic work
creativity	the theory and development of computer systems able to perform tasks that normally require human intelligence, such as visual perception, speech recognition, decision-making, and translation between languages.

neural network	visually descriptive or figurative language, especially in a literary work
----------------	--

While-listening:

1. Listen to the TED-talk “In the age of AI art, what can originality look like?” and find the words we`ve been discussing. Check that you have correctly identified the meaning of the words in the table. Make a sentence with each of those words.

2. Listen to the talk again and answer the following questions:

What most of people imagine when they think about AI’s art?

What piece of arts can AI produce now?

What pessimists and optimists think about AI’s art?

What can people do in the age of AI’s art?

In the age of AI’s art, what can originality look like?

3. Listen to the talk again and make a plan for it.

4. Say what is the main idea, the main message of the talk? Do you agree or disagree with it?

Post-listening:

Imagine that you are an artist (a writer, a musician) of the future. Say what you are doing to be original, creative and not be overdone by AI?

TED-talk 2. “The power of multilingualism in education”
(https://www.ted.com/talks/megan_alubicki_flick_the_power_of_multilingualism_in_education)

Pre-listening:

1. What is the role of foreign language in the modern world? Is it a necessity to know foreign language today?

2. Look at the words and try to distinguish their meaning. Try to guess the theme of a TED-talk we are going to listen today

multilingualism, multilingual, multiple languages, linguistic diverse fellowship

While-listening:

1. Listen to the TED-talk. Looking at the previous words tell what is the plot of it.

2. Listen to the talk again and answer the following questions:

What is multilingualism?

Where it can be found?

What is the role of multilingualism in education?

3. Listen to the talk again and say what new facts have you learned?

Post-listening:

Work in pairs. Imagine that you speak English fluently, and with your mother-tongue and maybe other languages that you know it makes you a multilingual person. So you attend to get into university, but there is only one place left. You are in a competition with another student, who is NOT a multilingual person. Prove your advantage to the rector.

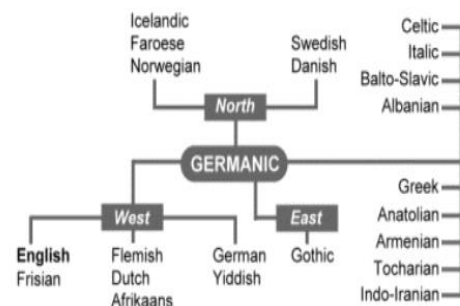
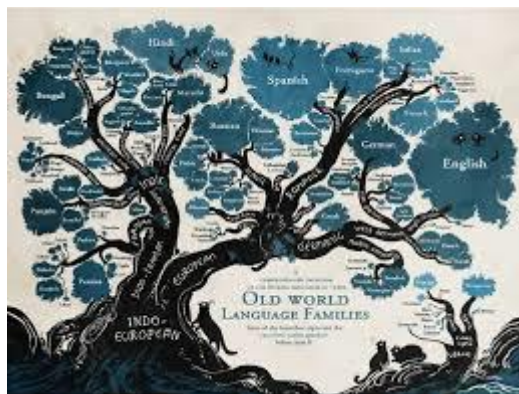
TED-talk 3. “Where did English come from?”

(https://www.ted.com/talks/claire_bowern_where_did_english_come_from)

Pre-listening:

1. Do you like history? Do you think that learning a language should involve learning its history? Why?

2. Look at the pictures and name them. Try to guess the plot of a TED-talk we are going to listen today.

While-listening:

1. Listen to the TED-talk and tell what the picture does not fit the plot.
2. Listen to the TED-talk again and make a plan for it.
3. Listen to the TED-talk again and answer the following questions:

Where did English come from?

What changes has English undergone over time?

Why should we investigate those changes?

How can we determine the origin of the word in English?

Post-listening:

Work in pairs. Create a dialogue between the different languages (for example, French and English, German and English etc.). Say when did you meet, why, how was your interaction and what new words in English it resulted.

TED-talk 4. “The secrets of learning a new language”
(https://www.ted.com/talks/lydia_machova_the_secrets_of_learning_a_new_language)

Pre-listening:

Answer the following questions:

Have you some secrets that help you to learn a new language?

Do you know any polyglots (people who speak multiple languages)?

Is it important to learn foreign languages? Why?

While-listening:

1. Listen to the TED-talk and create a title for it.
2. Listen to the talk again and make a plan for it.

3. Listen to the text again and write down main tips and advices for those, who wants to become a polyglot.

Post-listening:

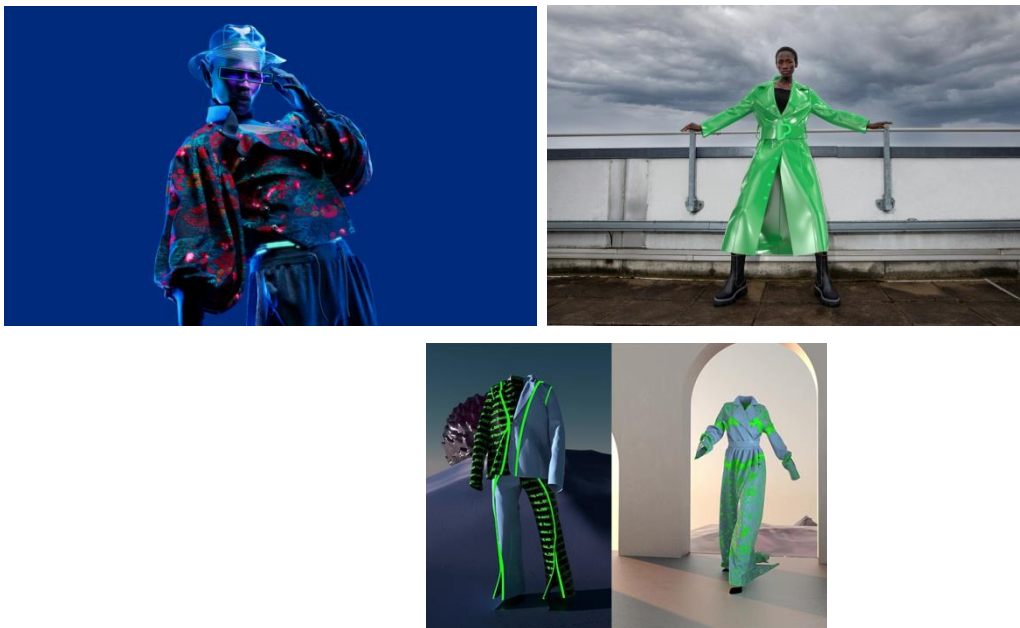
Work in pairs. Create presentation to the TED-talk.

TED-talk 5. “The new reality of fashion is digital”
(https://www.ted.com/talks/gala_marija_vrbanic_the_new_reality_of_fashion_is_digital)

Pre-listening:

1. Do you like to get dressed? What types of clothes do you like the most? Do you think that clothes can show our personality?

2. Look at the picture and say what you see. What do you think today's TED-talk will be about?

While-listening:

1. Listen to the text and look at the words. Try to explain their meanings from context (in English). Check yourself in the dictionary

Word	Meaning
<i>digital</i>	
<i>leather</i>	
<i>fashion</i>	

<i>outfit</i>	
<i>metaverse</i>	

2. Listen to the text again and write down a plan for it.
3. Listen to the text again and try to reproduce it, looking at your plan.

Post-listening:

Imagine that you are a virtual-fashion designer. Paint some outfits and describe them. Tell why the customer needs them.

TED-talk 6. “How to write less but say more”
(https://www.ted.com/talks/jim_vandehei_how_to_write_less_but_say_more)

Pre-listening:

1. Read the proverbs and explain it.

"We write to taste life twice, in the moment and in retrospect." – Anais Nin

"One day I will find the right words, and they will be simple." – Jack Kerouac, *The Dharma Bums*

"Words can be like X-rays if you use them properly-they'll go through anything. You read and you're pierced." – Aldous Huxley, *Brave New World*.

2. What the emotions do you feel when you are reading a good text? Does it fascinate you? Do you like writing texts (for example, for your social medias)? Would you like to write texts that will fascinate others?

3. Try to guess what today`s TED-talk will be about.

While-listening:

1. Listen to the TED-talk and make a plan for it.
2. Listen to the TED-talk one more time and write down the advices on writing that keeps people's attention.

Post-listening:

Create a text for your social media on a free topic, using the advices from the TED-talk.

TED-talk 7. “The best way to help is often just to listen”
(https://www.ted.com/talks/sophie_andrews_the_best_way_to_help_is_often_just_to_listen)

Pre-listening:

1. Look at the following words and expressions and tell about your expectations from today`s listening:

act of listening

to listen without judgment

simple active listening

giving advice

to help someone in need

2. Make the sentences with these words and expressions.

While-listening:

1. Listen to the TED-talk and find the words we`ve been working with.

2. Listen to the TED-talk again and create a plan for it.

3. Listen to the TED-talk one more time and speak about its idea.

Post-listening:

Write a short essay “The best way to help is often just to listen”

TED-talk 8. “Why is it so hard to break a bad habit?”
(https://www.ted.com/talks/ted_ed_why_is_it_so_hard_to_break_a_bad_habit)

Pre-listening:

1. Everyone has some habits, right? What habits do you have? Are they good or bad?

2. Look at the pictures and distinguish good habits from the bad ones. Why are they considered bad?

While-listening:

1. Listen to the TED-talk and find the habits we`ve been dicussing.
2. Listen to the TED-talk again and answer the following questions:

What is a habit?

Why the bad habits happen?

What are behavior reward loops?

How to break a bad habit?

Post-listening:

Work in pairs. Choose one of the bad habits and make a plan for breaking it.

TED-talk 9. “Can you outsmart Fate and break her ancient curse?”
(https://www.ted.com/talks/dan_finkel_can_you_outsmart_fate_and_break_her_ancient_curse)

Pre-listening:

1. Do you think there is fate or it all depends on the person? Prove your opinion.
2. Can you remember the situations from the real life or from films when people couldn't choose their life journey, because something more powerful controlled their destinies?

While-listening:

1. Listen to the TED-talk and look at the words. Try to explain their meanings from context (in English). Check yourself in the dictionary

Word	Meaning
<i>fate</i>	
<i>destiny</i>	
<i>to claim a soul</i>	
<i>to break a curse</i>	
<i>to outsmart</i>	

2. Listen to the TED-talk again and create a plan for it.

3. Listen to the TED-talk one more time and speak about its idea.

Post-listening:

Work in groups and explain the following situations. One group explains it as a fate, and another – as a choice of a person.

Situations:

A person died in a car crash, while all other passengers lived.

A girl married a boy without love and all their children were borned ubhealth.

A boy wone won \$5 million in the lottery.

In a family all children are borned on the same date.

TED-talk 10. “Ethical dilemma: What makes life worth living?”
(https://www.ted.com/talks/douglas_maclean_ethical_dilemma_what_makes_life_worth_living)

Pre-listening:

1. Look at the following words and expressions and tell about your expectations from today`s listening:

worth living

to go extinct

species

preserving life

2. Make the sentences with these words and expressions.

While-listening:

1. Listen to the TED-talk and find the words we`ve been working with.
2. Listen to the TED-talk again and create a plan for it.
3. Listen to the TED-talk one more time and speak about its idea.

Post-listening:

Write a short essay “What makes life worth living?”

Пробне навчання проводилося як аудиторно, так і з використанням дистанційного навчання. Розроблені завдання використовувалися у процесі вивчення кожної з тем, передбаченої програмою в 11 класі (зазвичай на початку вивчення теми - з метою стимулювання пізнавального інтересу учнів, або наприкінці вивчення - з метою узагальнення). Учням було цікаво слухати запропоновані тексти, оскільки раніше у них такого досвіду не було. За словами учнів, раніше вони слухали лише навчальні тексти, передбачені підручником. Натомість прослуховування аудіоматеріалів TED-talks стимулювало їх до підвищеної уваги до мовного матеріалу, оскільки запропоновані тексти підіймають важливі теми, які зацікавили старшокласників. Їм цікаво було висловлювати власну думку щодо прослуханого, оскільки це передбачало вирішення важливих проблем сучасності. Також стимулювання навчальної діяльності здійснювалося завдяки зняттю мовних труднощів на етапі pre-listening, завдяки чому учням було легше зрозуміти суть тексту та вони відчували себе більш впевнено. За результатами усного опитування, старшокласникам сподобалася така робота.

Отже, розроблена нами методика формування компетентності в аудіюванні розрахована на учнів 11 класу та розроблена відповідно до особливостей роботи з автентичними матеріалами, адже наші завдання основним засобом мають автентичні відеоматеріали TED-talks. Після роботи із запропонованими аудіотекстами передбачено, що учні не лише розвиватимуть свою компетентність в аудіюванні, а й такі наскрізні вміння як критичне мислення, вирішення проблем, творчість тощо.

Далі виникла необхідність перевірити ефективність розробленої методики, для чого було проведене пробне навчання. Опишемо його у наступному підрозділі.

3.2. Інтерпретація результатів пробного навчання

Наприкінці пробного навчання ми запропонували учням пройти ще один тест, схожий на попередній, але дещо складніший. Серед завдань були, зокрема, такі:

1. Listen to the text (“TikTok, Instagram, Snapchat -- and the rise of bite-sized content” (https://www.ted.com/talks/qiuqing_tai_tiktok_instagram_snapchat_and_the_rise_of_bite_sized_content)) and try to give definitions of the following words:

Word	Meaning
<i>digital strategies</i>	
<i>bite-sized content</i>	
<i>app</i>	
<i>to pass the time</i>	
<i>fun way</i>	
<i>to consume content</i>	

2. Listen to the text one more time and make a plan for it. Answer the following questions:

What is the main idea of the text?

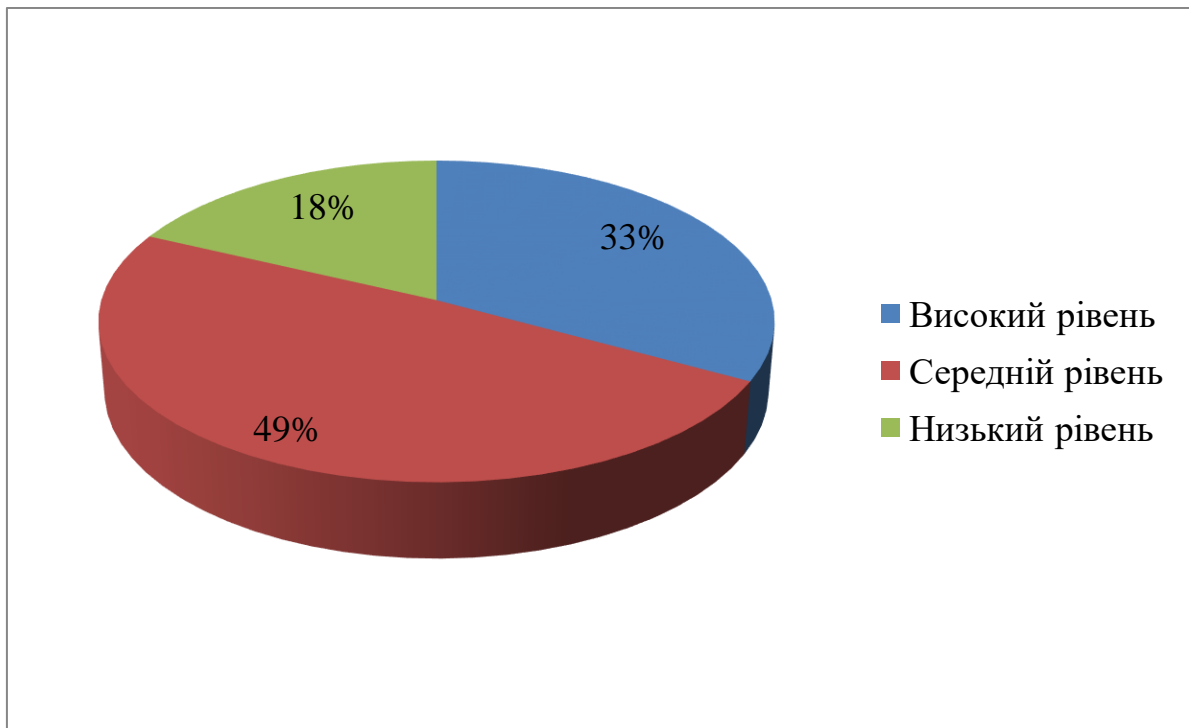
Is it good or bad to consume bite-sized content? Why?

Do you agree with the speaker? Why?

3. Listen to the text one more time and try to give your advices on creating or consuming bite-sized content.

Результати пробного навчання показали деяке покращення як теоретичних, так і практичних знань, умінь і навичок, пов'язаних із компетентністю в аудіюванні. Аналіз результатів показав, що учні дали

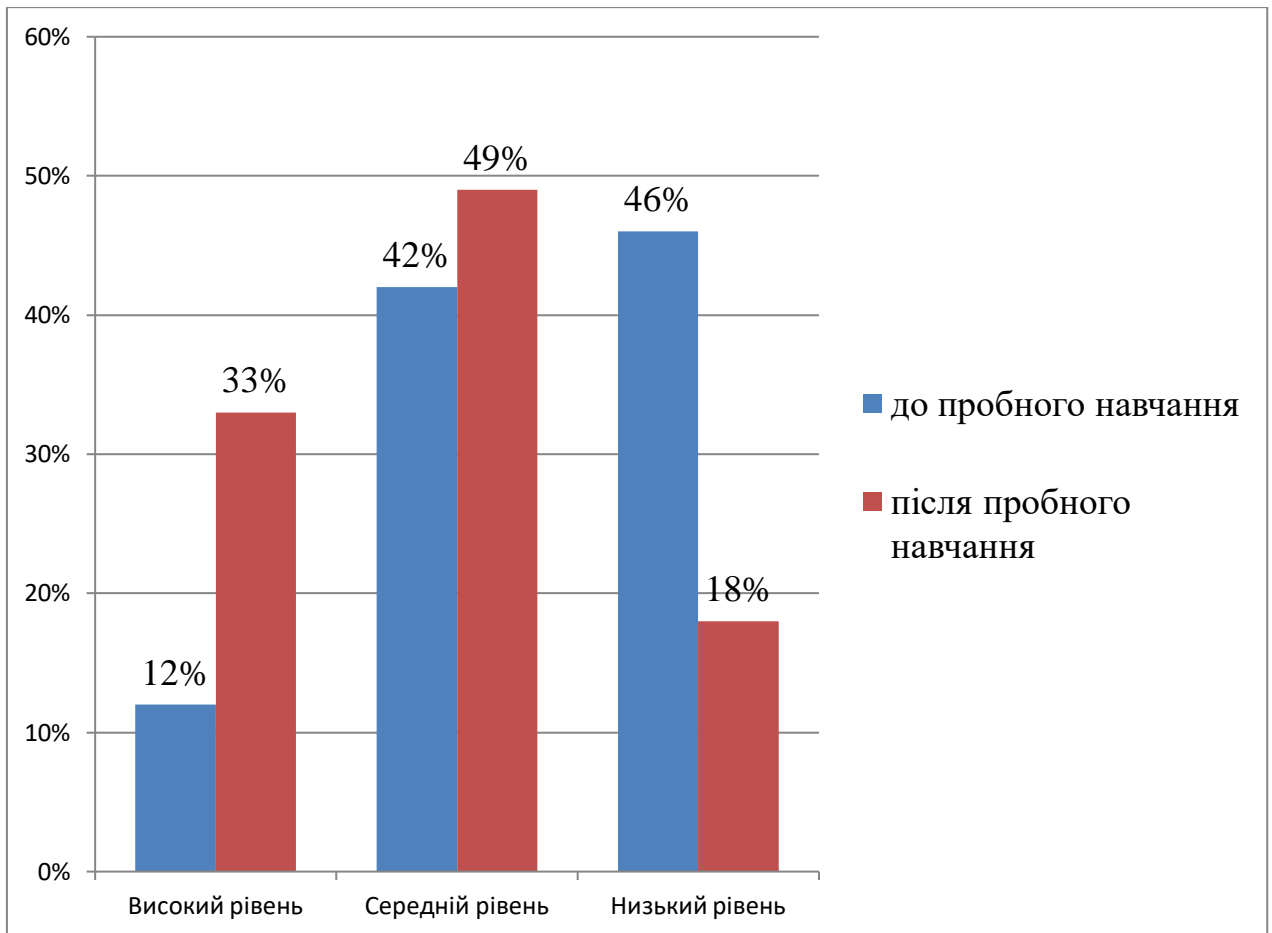
більше правильних відповідей, виявивши вищий рівень раніше зазначених знань і вмінь.

Малюнок 3.2. Результати зрізу розвитку КА учнів після проведення пробного навчання

Таким чином, результати тестування після впровадження пробного навчання були вищими як у практичному, так і в теоретичному плані розвитку компетентності в аудіюванні. Кількість учнів із низьким рівнем розвитку КА зменшилася на 27 %, у той час як з високим рівнем КА зросла на 7 %, а з високим рівнем – на 21%. З огляду на це ми вважаємо розроблену нами методику ефективною.

Далі представимо порівняння результатів до та після проведення пробного навчання, які засвідчують, що висунута нами гіпотеза про те, що використання автентичних відео-матеріалів (TED-talks) сприятиме кращому формуванню компетентності в аудіюванні в учнів-старшокласників, підтвердилася.

Малюнок 3.3. Порівняння результатів розвитку КА учнів до та після проведення пробного навчання

Спираючись на результати пробного навчання та розроблену нами методику, можна рекомендувати використання автентичних аудіотекстів TED-talks вчителям іноземної мови для формування компетентності в аудіюванні у старшокласників. Автентичні аудіотексти TED-talks дозволяють реалізувати всі етапи аудіювання шляхом індуктивного підходу на уроках з певної теми, застосовувати в навчанні прийоми розвитку критичного мислення, мотивувати учнів до вивчення теми, підвищуючи тим самим комунікативну цінність вправ, сприяти розвитку їх умінь. самоорганізації. Використання автентичних аудіотекстів TED-talks не потребує спеціального обладнання, їх можна використовувати в аудиторії, прослуховувати вдома чи на уроці за допомогою комп'ютера та підключення до Інтернету.

Отже, для використання автентичних аудіотекстів TED-talks у процесі формування в учнів компетентності в аудіюванні можна рекомендувати вчителям реалізацію індуктивного підходу та використання всіх трьох етапів аудіювання (pre-listening, while-listening, post-listening).

Висновки до Розділу 3

Отже, основним засобом нашої методики є автентичні аудіоматеріали TED-talks, вправи та завдання побудовані на структурі, що важливо при роботі з текстом, зокрема аудіо текстом, за етапами: pre-listening, while-listening та post-listening. Всі перелічені завдання поділяються на три типи: підготовчі (орієнтуючі), мовні та контролюючі. Такі завдання можна подавати, наприклад, на підсумковому уроці з кожної теми або як домашнє завдання, як спосіб стимулювання учнів до вивчення теми та англійської мови загалом тощо.

Пробне навчання було проведено із групою 11 класу, серед 30 учнів.

Основною метою нашого пробного навчання була перевірка нашої методики формування компетентності в аудіюванні в учнів старших класів за допомогою автентичних відео-матеріалів (TED-talks). Гіпотезу дослідження було сформульовано так: використання автентичних відео-матеріалів (TED-talks) сприятиме кращому формуванню компетентності в аудіюванні в учнів-старшокласників.

Результати, отримані до проведення пробного навчання, показали необхідність формування в старшокласників компетентності в аудіюванні та констатували відсутність цілеспрямованої роботи з її формування, оскільки 46% учнів мали низький рівень розвитку КА. Таким чином, виникла потреба у впровадженні нашої методичної системи, яка передбачає формування в старшокласників КА за допомогою автентичних відео-матеріалів (TED-talks).

Пробне навчання проводилося як аудиторно, так і з використанням дистанційного навчання. Прослуховування аудіоматеріалів TED-talks стимулювало учнів до підвищеної уваги до мовного матеріалу, оскільки

запропоновані тексти підіймають важливі теми, які зацікавили старшокласників. Їм цікаво було висловлювати власну думку щодо прослуханого, оскільки це передбачало вирішення важливих проблем сучасності. Також стимулювання навчальної діяльності здійснювалося завдяки зняттю мовних труднощів на етапі pre-listening, завдяки чому учням було легше зрозуміти суть тексту та вони відчували себе більш впевнено. За результатами усного опитування, старшокласникам сподобалася така робота.

З метою виявлення рівня сформованості в учнів КА після пробного навчання навчання, ми провели повторний тест. Результати нашого пробного навчання показали, що рівень сформованості КА став вищим: кількість учнів із низьким рівнем розвитку КА зменшилася на 27 %, у той час як з високим рівнем КА зросла на 7 %, а з високим рівнем – на 21%. Отож, висунута раніше гіпотеза про ефективність автентичних відео-матеріалів (TED-talks) у формуванні компетентності в аудіюванні в учнів-старшокласників підтвердилася. З огляду на це ми вважаємо розроблену нами методику ефективною та можемо рекомендувати її використання вчителям іноземної мови у процесі формування КА в учнів-старшокласників.

Слід підкреслити, що використання автентичних звукових матеріалів TED-talks у процесі вивчення іноземної мови створює сприятливу основу для розвитку комунікативних умінь учнів, забезпечує їх активність та особисту зацікавленість на уроці.

ВИСНОВКИ

Отже, у ході дослідження з'ясовано, що оволодіння навичками аудіювання, які передбачають здатність слухати і розуміти автентичні тексти, складає компетентність в аудіюванні. До структури КА входять компенсаторні навички, мовленнєві навички, комунікативні здібності, декларативні та процедурні знання, а також навчальні та організаційні вміння.

Психологічні особливості учнів старшої школи, зокрема такі як високий рівень довільної уваги, розвиток пам'яті та інтенсивне інтелектуальне дозрівання, дозволяють учням ефективно виконувати завдання, які передбачають аудіювання автентичних текстів.

Автентичний текст – це текст, створений в усній або письмовій мові для реального реципієнта з метою передачі тієї чи іншої інформації. Вони відповідають принципам автентичної ситуативності мисленнєво-мовленнєвої активності, будучи засобом створення реальних ситуацій комунікації і досягнення автентичності цілей спілкування, що проявляється в усвідомленні учнями функціональності мови. Більш того, різноманітність джерел і форм автентичних матеріалів відповідають принципам індивідуалізації і новизни. У зв'язку з цим даний вид навчальних матеріалів може розглядатися в якості хорошої основи формування КА.

КА формується завдяки використанню таких етапів у роботі із аудіотекстом: підготовчий етап або етап до прослуховування (prelistening), безпосереднє прослуховування аудіотексту (listening) та виконання завдань після прослуховування (post-listening tasks).

Головне завдання першого етапу – підготовчого – чітко визначити мету аудіювання. Етап безпосереднього аудіювання – це етап, на якому учні слухають і виконують завдання. Третій етап (після аудіювання) – це етап, на якому вчитель виводить учнів за межі прослуханого тексту та використовує його як трамплін для подальшої мовної практики.

Хоча розуміння на слух лежить в основі вивчення мови, це найменш зрозуміла та найменш досліджена навичка. Розуміння на слух не є пасивною діяльністю. Це складний активний процес, у якому учень повинен розрізняти звуки, розуміти лексику та граматичну структуру, інтерпретувати наголос та інтонацію та пов'язувати їх із контекстом. Усе це складає труднощі аудіювання у страшій школі. Складність формування навичок аудіювання учня полягає також у тому, що він не має можливості щось змінити в тексті, який чує.

Аналіз Державного стандарту повної загальної середньої освіти та Навчальної програми з іноземної мови засвідчив, що компетентність в аудіюванні є важливою частиною комунікативної компетентності учнів-старшокласників, адже на кінець 11 класу в учнів передбачається сформованість умінь сприймати текст на слух, запам'ятовувати його зміст, виявляти розуміння тексту і підтексту прослуханого, визначати тему та основну думку твору, оцінювати почуте, аналізувати особливості мовної форми, користуватися різними видами слухання.

Визначено, що основним засобом нашої методики є автентичні аудіоматеріали TED-talks, вправи та завдання побудовані на структурі, що важливо при роботі з текстом, зокрема аудіо текстом, за етапами: pre-listening, while-listening та post-listening. Всі перелічені завдання поділяються на три типи: підготовчі (орієнтуючі), мовні та контролюючі. Такі завдання можна подавати, наприклад, на підсумковому уроці з кожної теми або як домашнє завдання, як спосіб стимулювання учнів до вивчення теми та англійської мови загалом тощо.

Пробне навчання було проведено із групою 11 класу, серед 30 учнів протягом вересня 2022 - весни 2023 року.

Основною метою пробного навчання була перевірка нашої методики формування компетентності в аудіюванні в учнів старших класів за допомогою автентичних відео-матеріалів (TED-talks). Гіпотезу дослідження було сформульовано так: використання автентичних відео-матеріалів (TED-

talks) сприятиме кращому формуванню компетентності в аудіюванні в учнів-старшокласників.

Результати тестування учнів 11 класу, отримані до проведення пробного навчання, показали необхідність формування в старшокласників компетентності в аудіюванні, оскільки 46% учнів мали низький рівень розвитку КА. Таким чином, виникла потреба у впровадженні нашої методичної системи, яка передбачає формування в старшокласників КА за допомогою автентичних відео-матеріалів (TED-talks).

Пробне навчання проводилося в 11 класі як аудиторно, так і з використанням дистанційного навчання. Тексти підбиралися відповідно до тем, які передбачені для вивчення програмою. Прослуховування аудіоматеріалів TED-talks стимулювало учнів до підвищеної уваги до мовного матеріалу, оскільки запропоновані тексти підіймають важливі теми, які зацікавили старшокласників. Їм цікаво було висловлювати власну думку щодо прослуханого, оскільки це передбачало вирішення важливих проблем сучасності. Також стимулювання навчальної діяльності здійснювалося завдяки зняттю мовних труднощів на етапі pre-listening, завдяки чому учням було легше зрозуміти суть тексту та вони відчували себе більш впевнено. За результатами усного опитування, старшокласникам сподобалася така робота.

З метою виявлення рівня сформованості в учнів КА після пробного навчання навчання, ми провели повторний тест. Результати нашого пробного навчання показали, що рівень сформованості КА став вищим: кількість учнів із низьким рівнем розвитку КА зменшилася на 27 %, у той час як з високим рівнем КА зросла на 7 %, а з високим рівнем – на 21%.

Отже, висунута раніше гіпотеза про ефективність автентичних відео-матеріалів (TED-talks) у формуванні компетентності в аудіюванні в учнів-старшокласників підтвердилася. З огляду на це ми вважаємо розроблену нами методику ефективною та можемо рекомендувати її використання вчителям іноземної мови у процесі формування КА в учнів-старшокласників.

Слід підкреслити, що використання автентичних матеріалів TED-talks у процесі вивчення іноземної мови створює сприятливу основу для розвитку комунікативних умінь учнів, забезпечує їх активність та особисту зацікавленість на уроці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкоровайна О.В. Інноваційна діяльність викладача іноземної мови: проблеми, теорії та практики. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*: науковий збірник : наукові записки РДГУ. Випуск 14(57), 2016. С. 10-14.
2. Безкоровайна О.В., Павлюк Г.С. Специфіка методики викладання іноземної мови (англійської) в початковій школі. *Іноватика у вихованні*: зб. наук. пр. / упоряд. О.Б. Петренко: ред. кол.: О.Б. Петренко, Н.М. Гринькова, Т.С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2017. С. 63-67.
3. Бекреньова І. І. Використовуємо сучасні підходи у викладанні англійської мови. Харків: Видавнича група "Основа" : "Тріада +", 2007. 96 с.
4. Бенеш Г. Психологія: довідник. К.: Знання-Прес, 2007. 510 с.
5. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19-30.
6. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетенції в аудіюванні у студентів мовних спеціальностей. *Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції* : курс лекцій : [навч.-метод. посібник] / [Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Гапонова С. В. та ін.]. К. : Ленвіт, 2011. С. 175-187.
7. Бігич О. Б. Навчання аудіювання. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях* : [навч. посібник] / [С. Ю. Ніколаєва, С. В. Гапонова, Е. Г. Арванітопуло та ін.]. К. : Ленвіт, 2004. С. 76-84.
8. Бігич О. Б. Способи контролю розуміння почутого/прочитаного англійського повідомлення молодшими школярами. *Іноземні мови*. 2001. № 2. С. 42-44.

9. Вікова та педагогічна психологія / За ред. Скрипченка О.В. К.: Просвіта, 2001. 368 с.
10. Власенко Л. В., Мірочник В.В. Особливості формування іншомовної компетенції в аудіюванні. *Перспективні наукові досягнення: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції, 14-15.05.2010.* Полтава, 2010. С. 52-54.
11. Гапонова С.В. Деякі особливості текстів для навчання аудіювання учнів старшої школи. *Іноземні мови.* 2003. №3. С. 3-10.
12. Державний стандарт загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
13. Дячук Н. Методика формування іншомовної комунікативної компетентності школярів. *Наукові записки.* Серія: педагогіка. 2017. №4. С. 27-33.
14. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. К.: Левінт, 2003. 273 с.
15. Закон України про вищу освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
16. Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка: наук.-метод. журнал / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся».* Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97–108.
17. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Бігич, Н. О. Бражник та ін. вид. 2е, випр. і переробл. К. : Ленвіт, 2002. 328 с.
18. Методика навчання англійської мови: збірник інформаційно-методичних матеріалів для вчителів англійської мови-слухачів курсів підвищення кваліфікації / упорядники: Скалій Л. І., Урусська Л. В. Тернопіль: Астон, 2004. 360 с.

19. Навчальна програма з іноземних мов. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>
20. Найдеш О. Формування мовленнєвої компетентності в аудіюванні при вивченні німецької мови у ЗВО: інноваційні методи та технології. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. Германська філологія. 2022. № 835-836. С. 93-102.
21. Пристай Г.В. Методичні аспекти формування адитивної компетентності. *Молодий вчений*. №3.2(79.2) 2020. С. 66-70
22. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Ред. від 01.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#Text>
23. Редько В.Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика : монографія / Валерій Редько. Київ: Генеза, 2012. С. 187-195
24. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
25. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. К.: Наукова думка, 2000. 680 с.
26. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/sis/index.shtml>
27. Словник української мови. URL: sum.in.ua
28. Черниш В. В. Навчання англomовного читання та аудіювання із застосуванням аудіокнижок художніх творів (середня загальноосвітня школа з поглибленим вивченням іноземної мови) : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання : германські мови». К., 2001. 21 с.
29. Щокіна Т. Аудіювання як один із видів мовленнєвої діяльності на заняттях з іноземної мови. *Молодь і ринок*. 2004. № 5 (112). С. 79–82.

30. Breen M. P Authenticity in the Classroom. *Applied Linguistics*. 1985. №6/1. P. 60–70.
31. Brown J. D. Authentic communication: Why is it important to teach reduced forms? In Authentic communication. *Proceedings of the 5th Annual JALT Pan-SIG Conference*. Shizuoka, Japan, 13–24. URL: jalt.org/pansig/2006/HTML/Brown.htm
32. Brown S. Listening Myths. University of Michigan Press, 2011. 130 p.
33. Brown S. Teaching Listening. Cambridge University Press, 2006. 430 p.
34. Buck G. Assessing Listening. *Cambridge*: Cambridge University Press. Vol. 45. 2001. P. 12 – 23.
35. Building English Skills / Ed. by J. Little. Illinois: McDougal, Littell & Company, 2005. 196 p.
36. Bush M. Technology – Enhanced Language Learning. Chicago: National Textbook Company, 1997. 384 p.
37. Campbell A. P. Using Livejournal for authentic communication in EFL classes. *The Internet TESL Journal*. 2008. № 10 (9).
38. Cauldwell R. Grasping the nettle: The importance of perception work in listening comprehension. URL: www.developingteachers.com/articles_tchtraining/perception1_richard.htm
39. Chomsky N. Language and mind. Massachusetts Institute of Technology. 209 p. URL: <https://www.ugr.es/~fmanjon/Language%20and%20Mind.pdf>
40. Field J. Listening in the Language Classroom. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 366 p.
41. Field J. Skills and strategies: Towards a new methodology for listening. *ELT Journal*. 1998. №52 (2). P. 110-118p
42. Gilakjani A., & Ahmadi A. A study of factors affecting EFL learners' English listening comprehension and the strategies for improvement. *Journal of Language Teaching and Research*. 2011. № 2(5). P. 977-988p.
43. Harmer J. How to teach English. 6th impression. London: Pearson. 2010. 290 p.

44. Harmer J. Listening. *The Practice of English Language Teaching*. London: Longman, 2001. P. 228 – 233.
45. Harmer J. Listening. Extensive and Intensive Listening. *The Practice of English Language Teaching*. 4 th ed. London : Longman, 2007. P. 303 – 322.
46. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. London: Longman ELT, 2001. 384 p.
47. Huffaker D. The Internet: Making It Work in the ESL Classroom. *The Internet TESL Journal*. 1998. September. Vol. IV. No.9.
48. Jordan R. R English for Academic Purposes: A Guide and Resource for Teachers. Cambridge. Cambridge University Press. 1997. 300 p.
49. Krashen S.D.& Terrell T.D. Developing strategies for listening Comprehension. In A. Press. *The natural approach*. 2009. Pp.75.
50. Lems K., Miller T., Soro T. Listening Comprehension and Oral Language Development. *Teaching Reading to English Language Learners*. New York: The Guilford Press, 2010. P. 45–63.
51. Lewis M., and J. Hill. Practical techniques for language teaching. 2nd ed. Hove: Language Teaching Publications, 1985. 200 p.
52. Lier L. V. *The Classroom and the Language Learner*. N.Y: Longman. 1988. 299 p.
53. Lonergan J. *Video in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. 180 p.
54. Marks J. *Methodology: New Ways to Teach Listening*. One Stop English. URL: <http://www.onestopenglish.com/methodology/ask-the-experts/methodology-questions/methodology-new-ways-to-teach-listening/146394.article>
55. Martinez A. Authentic Materials: An Overview. *Karen's Linguistic Issues*. 2002. URL: www.3.telus.net/linguisticsissues/authenticmaterials.html
56. McCaughey K. Practical Tips for Increasing Listening Practice Time. *English Teaching Forum*. 2015. Pp. 2-13. URL:

- http://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/53_1_article_practical_tips_increasing_listening_.pdf
57. McCaughey K. What makes a great listening task. Shaping the way we teach English. webinar 1.1. U.S. Department of State: Office of English Language Programs.
 58. McKay S. L. Teaching English as an international language: Implications for cultural materials in the classroom. *TESOL Journal*, 200. № 9(4). P. 7-11.
 59. Morrow K. Authentic Texts in ESP/ K. Morrow, S. Holden (Ed.). *English for specific purposes*. London: Modern English Publications. 1977. PP. 13-16.
 60. Nunan D. Designing tasks for the communicative classroom. Cambridge: Cambridge University Press, 1989/2000. 215 p.
 61. Omaggio-Hadley A. Teaching language in context. Boston, MA: Heinle & Heinle Publishers, 1993. 130 p.
 62. Osada N. Listening Comprehension Research: A Brief Review of the Past Thirty Years. *Dialogue*. 2004. Vol. 3. P. 53–66.
 63. Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004-2006. URL: http://ec.europa.eu/education/doc/offlcial/keydoc/actlang/actJang_en.pda
 64. Purdy M. What is listening? *Listening in everyday life : A personal and professional approach* / eds. D. Borisoff, M. Purdy. Lanham : University Press of America, 1991. P. 3–19.
 65. Richards J.C. Tips for Teaching Listening. *Pearson*. 2012. P. 40-49.
 66. Rost M. and Wilson J. Active Listening. *Pearson*. 2013. P. 14-20.
 67. Rost M. Listening in Language Learning. London: Longman, 1990. 300 p.
 68. Rubin J. An overview to a guide for the teaching of second language listening. *A guide to the teaching of second language listening* / Eds. D. J. Mendelsohn, J. Rubin. San Diego: Dominie, 1995. P. 7–11.
 69. Seelye H. N. Teaching culture: Strategies for intercultural communication (2nd ed.). Lincolnwood, Ill: National Textbook Company, 1993. 129 p.

70. TED-talks. URL: <https://www.ted.com>
71. Tomlinson B. (ed.) *English Language Learning Materials. A Critical Review*. London: Continuum, 2008. 200 p.
72. Ur P. *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. C.: Cambridge University Press, 1991. 375 p.
73. Vandergift L. Facilitating Second Language Listening Comprehension: Acquiring Successful Strategies. *ELT Journal*. 1999. Vol. 53/3. P. 168–171.
74. Velde Ch. Crossing borders: an alternative conception of competence. *27 Annual SCUTREA conference*, 1997. P. 27–35.
75. Wilson JJ. *How to Teach Listening*. Pearson Longman, 2008. 350 p.
76. Wolvin A. D., Coakley C. G. *Listening*. Boston, MA : McGraw-Hill, 1996. 228 p.

Список опублікованих праць за темою дипломної роботи:

77. Клим О. Формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів середньої школи за допомогою автентичних відео-матеріалів (TED-talks). *Магістерські студії*. Випуск 4. Чернівці, 2023. С. 13-24.
78. Клим О. Формування англомовної компетентності в аудіюванні учнів старших класів середньої школи за допомогою автентичних відео-матеріалів TED-talks. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. Факультет іноземних мов. 25-27 квітня 2023 року Чернівці, 2023. С. 113-114. С. 113-114.

ДОДАТКИ
СУТНІСТЬ КА

